

Міністерство культури та інформаційної політики України
Державна бібліотека України для юнацтва

Калейдоскоп знаменних дат на 2024 рік

Інформаційно-бібліографічні матеріали

Київ 2023

УДК 94(100)(031)

К17

Калейдоскоп знаменних дат на 2024 рік : інформ.-бібліогр. матеріали / [уклад. : С. Бадрук, В. Вовк, Ю. Круть ; ред. : Н. Лінкевич, І. Новоселецька] ; Держ. б-ка України для юнацтва. – Київ : [б. в.], 2023. – 75 с.

Пам'ятати та святкувати визначні дати України та світу стало частиною українських традицій, тому щорічне видання «Калейдоскоп знаменних дат» зацікавить інформацією про знаменні події, пам'ятні дати визначних осіб сучасності та історичних постатей світового рівня.

Інформаційно-бібліографічні матеріали будуть корисні працівникам бібліотек, викладачам навчальних закладів, фахівцям культурно-мистецьких закладів та широкому колу читачів.

*З електронною версією знайомтесь на сайті ДБУ для юнацтва за адресою:
<http://4uth.gov.ua/kalejdoskop-znamennyh-dat/>*

Укладачки: С. Бадрук, В. Вовк, Ю. Круть
Редакторки: Н. Лінкевич, І. Новоселецька
Відповідальний за випуск Г. Саприкін

©Укладачки: С. Бадрук, В. Вовк, Ю. Круть, 2023
©Державна бібліотека України для юнацтва, 2023

Міжнародні десятиліття за рішенням ООН:

2014–2024 – Десятиліття сталої енергетики для всіх

2015–2025 – Десятиліття осіб африканського походження

2021–2030 – Десятиліття наук про океан в інтересах сталого розвитку

Всесвітня столиця книги (ЮНЕСКО) – м. Страсбург (Франція)

На державному рівні оголошено:

2018–2028 – Десятиліття української мови (Указ Президента України № 156/2018 від 31.05.2018 р.)

2024 року вивпнюється:

I. Відомі події в Україні:

90 років від часу створення Національної спілки письменників України (1934)

130 років від часу запуску у Львові електричного трамвая – одного з найперших у Європі (1894)

150 років від часу створення Всесвітньої поштової спілки – міжнародної організації, що нині об'єднує 192 країни (1874)

190 років від часу заснування Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1834)

190 років від часу заснування дендрологічного парку «Тростянець» НАН України (1834)

290 років від часу заснування Нової Січі, останньої Запорозької Січі (1734)

350 років від першого видання Києво-Печерською друкарнею «Київського синописа», першого короткого нарису історії України від найдавніших часів до останньої чверті XVII ст. (1674)

450 років від часу появи першого друкованого в Україні слов'янського «Букваря», упорядкованого та виданого І. Федоровим у Львові (1574)

880 років від часу створення Галицького Євангелія, однієї з найдавніших книжкових пам'яток Київської Русі (1144)

II. Видатні особистості:

140 років від дня народження Олександра Васильовича Лінецького (1884–1953), українського архітектора

160 років від дня народження Віктора Валер'яновича Величка (1864–1923), українського архітектора

160 років від дня народження Михайла Мелетійовича Плохинського (1864–1906), українського історика, архівіста

170 років від дня народження Олексія Михайловича Іваницького (1854–1920), фотохудожника

170 років від дня народження Йосипа Абрамовича Маршака (1854–1918), українського купця, ювеліра, мецената

180 років від дня народження Сергія Олександровича Раєвського (1844 – після 1922), діяча просвітницького руху, члена (1869–1920) та голови (1911–1915) Харківського товариства грамотності

180 років від дня народження Єгора Єгоровича Шрейдера (1844–1922), українського живописця

210 років від дня народження Амвросія Лук'яновича Метлинського (1814–1870), українського поета, перекладача, етнографа, видавця, педагога

210 років від дня народження Джона Джеймса Юза (1814–1889), британського гірничого інженера, засновника міста Юзівка (нині – місто Донецьк)

245 років від дня народження Олександра Дмитровича Засядька (1779–1837), українського винахідника-артилериста, генерал-лейтенанта артилерії

510 років від дня народження Андреаса Везалія (1514–1564), творця сучасної анатомії як науки, першого, хто дав опис тіла людини, побудований на докладному анатомуванні

555 років від дня народження Васко да Гама (1469–1524), португальського дослідника і мореплавця, який відкрив морський шлях із Європи до Індії навколо мису Доброї Надії

555 років від дня народження Еразма Роттердамського (1469–1536), французького богослова, філософа, поета

770 років від дня народження Марка Поло (1254–1324), венеціанського купця, мандрівника

945 років від дня народження П'єра Абеляра (1079–1142), французького філософа, теолога, поета

1670 років від дня народження Аврелія Августина (354–430), середньовічного філософа, родоначальника християнської історії

1555 років від дня народження Сократа (469–399 рр. до н. е.), грецького філософа

1640 років від дня народження Аристотеля (384–322 рр. до н. е.), давньогрецького філософа, першого науковця-енциклопедиста

III. Відомі події світової історії:

35 років тому резолюцією Генеральної Асамблеї ООН схвалено «Конвенцію про права дитини» (1989)

40 років від часу заснування американської компанії з виробництва комп'ютерної техніки Dell (1984)

65 років тому Генеральною Асамблеєю ООН проголошено «Декларацію прав дитини» (1959)

Січень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Всесвітній день миру або День всесвітніх молитов про мир (Проголошено Генеральною Асамблеєю ООН 17.12.1969 р.)

Новий рік

4

Всесвітній день азбуки Брайля (Резолюція ООН A/RES/73/161 від 17.12.2018 р.)

7

Різдво Христове – свято в більш ніж 100 країнах світу

16

Всесвітній день The Beatles (World Beatles Day) (Рішення ЮНЕСКО від 2001 р.)

24

Міжнародний день освіти (Резолюція ООН A/RES/73/25 від 03.12.2018 р.)

27

Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту (Резолюція ООН A/RES/60/7 від 01.11.2005 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

1

100 років від дня народження Петра Харитоновича Красюка (1924–2008), українського поета-сатирика, байкаря, члена Національної спілки письменників України, лауреата Нобелівської премії

110 років від дня народження Юрія Оліферовича Збанацького (1914–1994), українського прозаїка, драматурга, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

2

160 років від дня народження Вячеслава Опанасовича Потапенка (1864–1937), українського актора, письменника

6

90 років від дня народження Гната Петровича Майстренка (1934–1987), українського письменника

190 років від дня народження Степана Васильовича Руданського (1834–1873), українського поета, перекладача античної літератури, лікаря

8

200 років від дня народження Вільяма Вілкі Коллінза (1824–1889), англійського письменника, драматурга

9

80 років від дня народження Джиммі Пейджа (1944), британського гітариста, композитора, автора пісень, продюсера

100 років від дня народження Михайла Олександровича Задніпровського (1924–1980), українського актора, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

100 років від дня народження Надії Петрівни Доценко (1914–1994), української актриси театру та кіно, народної артистки України, лауреатки Національної премії України імені Тараса Шевченка

100 років від дня народження Сергія Йосиповича Параджанова (1924–1990), вірменського й українського кінорежисера, сценариста, композитора, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

120 років від дня народження Петра Юхимовича Шпари (1904–1989), українського архітектора

10

90 років від дня народження Леоніда Макаровича Кравчука (1934–2022), українського політика, державного діяча, першого Президента України, Героя України, лауреата премії Celebrity Awards 2020 у номінації «Людина року»

130 років від дня народження Ярослави Львівни Музики (1894–1973), української художниці, громадської діячки, членкині Національної спілки художників України

11

100 років від дня народження Василя Михайловича Асталоша (1924–1993), українського майстра декоративно-ужиткового мистецтва, заслуженого майстра народної творчості України

120 років від дня народження Олександра Яковича Усикова (1904–1995), українського фізика, ученого в галузі радіофізики та електроніки, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, засновника і першого директора Інституту радіофізики та електроніки АН України у Харкові

12

День українського політв'язня (Відповідно до статті 2 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року; почав відзначатися з ініціативи В'ячеслава Чорновола від 1975 р.)

60 років від дня народження Джеффри Престона Безоса (1964), американського підприємця, засновника інтернет-магазину Amazon.com та аерокосмічної компанії Blue Origin, комерційного астронавта

130 років від дня народження Василя Михайловича Еллана-Блакитного (Елланський) (1894–1925), українського письменника, громадсько-політичного діяча

13

130 років від дня народження Євгена Дометійовича Онацького (1894–1979), українського науковця, громадського діяча, журналіста, енциклопедиста

160 років від дня народження Вільгельма Віна (1864–1928), німецького фізика, лауреата Нобелівської премії

14

150 років від дня народження Василя Олексійовича Біднова (1874–1935), українського історика, бібліографа, архівіста, дослідника історії церкви

170 років від дня народження Володимира Костянтиновича Високовича (1854–1912), українського патологоанатома, бактеріолога та епідеміолога, доктора медицини, професора

16

50 років від дня народження Зінаїди Валентинівни Луценко (1974), української письменниці, педагогині, членкині Національної спілки письменників України

17

190 років від дня народження Августа Вейсмана (1834–1914), німецького біолога, засновника неодарвінізму

18

160 років від дня народження Івана Сидоровича Їжакевича (1864–1962), українського живописця, графіка, іконописця, народного художника України

190 років від дня народження Володимира Боніфатійовича Антоновича (1834–1908), українського історика, археолога, етнографа, археографа, громадсько-політичного діяча

19

130 років від дня народження Марка Степановича Терещенка (1894–1982), українського актора, режисера театру та кіно, заслуженого артиста України

20

День вшанування захисників Донецького аеропорту в Україні (Наказ М-ва оборони України № 21/24 від 20.01.2022 р.)

140 років від дня народження Івана Адріяновича Феценка-Чопівського (1884–1952), українського вченого-металурга, громадсько-політичного діяча

22

День Соборності України (Указ Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.)

120 років від дня народження Джорджа Баланчина [справж. – Георгій Баланчивадзе] (1904–1983), американського балетмейстера, засновника американського балету

23

180 років від дня народження Михайла Федоровича Комарова (1844–1913), українського бібліографа, критика, фольклориста

24

130 років від дня народження Івана Никифоровича Стешенка (1894–1937), українського оперного співака, музиканта

25

150 років від дня народження Вільяма Сомерсета Моема (1874–1965), англійського письменника, драматурга, критика

27

90 років від дня народження Миколи Серафимовича Ільїнського (1934), українського кінорежисера, члена Національної спілки кінематографістів України, народного артиста України

28

140 років від дня народження Огюста Пікара (1884–1962), видатного швейцарського дослідника, фізика, винахідника стратостата та батискафа

29

День пам'яті героїв Крут (Указ Президента України № 15/2007 від 15.01.2007 р.)

70 років від дня народження Опрі Вінфрі (1954), американської акторки, телеведучої, письменниці, філантропки та феміністки

Великий Майстер «українського поетичного кіно» До 100-річчя від дня народження Сергія Параджанова

*Я – вірменин, який народився у Тбілісі й сидів
у російській в'язниці за український націоналізм.*

Сергій Параджанов

Параджанов Сергій Йосипович (09.01.1924–20.07.1990) – культове ім'я в історії світового кінематографа, режисер, сценарист і композитор, один із найяскравіших представників «українського поетичного кіно».

Сергій Параджанов – унікальний майстер, який створив свою неповторну кінематографічну мову. У житті був незвичайною людиною – непередбачуваний, епатажний, з блискучою фантазією і пристрастю до різноманітних містифікацій.

Фільми Сергія Параджанова – «Тіні забутих предків», «Колір граната», «Перший хлопець» і багато інших стали класикою. Міжнародне визнання прийшло до нього після екранізації 1964 р. повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків». Фільм отримав 39 міжнародних нагород, 28 призів на кінофестивалях (із них 24 гран-прі) у 21 країні світу.

Натхненний тріумфом, Сергій Параджанов взявся до роботи над новою стрічкою – «Київські фрески». На жаль, керівництво Держкіно було налаштоване до Параджанова різко негативно – звинуватили його в сюрреалізмі і фільм продемонструвати не дали. Параджанову довелося переїхати з Києва до Єревана. 1968 р. зняв свій головний шедевр, картину, яка

вважається одним із найвизначніших творів світового кіно – «Колір граната».

Про себе сам митець казав: «Я – вірменин, який народився у Тбілісі й сидів у російській в'язниці за український націоналізм». Саме за фільми, які не вписувалися в стандарти радянської влади, Сергія Параджанова було тричі заарештовано. Серед висунутих слідством Параджанову звинувачень за шістьма статтями Кримінального кодексу були незаконні валютні операції, розкрадання народного майна, пограбування церков, зловживання службовим становищем, антигромадська поведінка та спекуляція іконами. Проте у ході слідства все це було відхилене за недоведеністю, натомість режисера звинуватили у «мужолозтві із застосуванням насильства» та поширенні порнографічної продукції. Останнє місце, де Параджанов відбував свій термін, – Перевальська виправна колонія (Україна).

У колонії Параджанов перебував у дуже тяжких умовах. Його неодноразово били й катували, не давали змоги писати й малювати. Але творча натура все одно знайшла вихід – Сергій збирав кришки від пляшок молока, зроблені з фольги, заливав їх смолою і робив гравірування. Ці твори – портрети Богдана Хмельницького, Миколи Гоголя – охрестили «талерами Параджанова».

Знівечивши життя й кар'єру Параджанова-режисера, колонія виплекала Параджанова-художника. Не маючи змоги довгий час проявляти себе в кінематографі, він зосередився на створенні колажів, що сприймалися його уявою як застигли кадри кінострічки. За роки тюремного ув'язнення він виконав близько 800 робіт. Крім колажів ним створено цілу колекцію ляльок, шикарно оздоблених дамських капелюшків.

Провівши п'ять років у таборах суворого режиму, за якими пішли п'ятнадцять років творчого простою, Сергій Параджанов все-таки знайшов у собі сили повернутися до улюбленої професії та завоювати світове визнання.

Останній свій фільм «Ашик-Керіб» Сергій Параджанов зняв 1988 р. На прем'єрі фільму, яка відбулась у Києві, він дав своє останнє інтерв'ю... українською мовою. Наприкінці Параджанов сказав: «Хай живе Україна! Хай живе український націоналізм у тому сенсі, у якому його розумію я: не можна допустити, щоб настав час, коли не буде слова українською чи не буде пісні української, чи не буде сонця українського і не буде соняшника українського!.. Не знаю, що чекає на мене, але знаю, що хотів померти в Україні. Хоч би там як, а я їй багато чим завдячую. Вона велика друга моя Батьківщина».

Але помер видатний режисер у Єревані 20 липня 1990 р. Того ж року отримав звання народного артиста України (посмертно), а 1991 р. – Національну премію України імені Тараса Шевченка.

Параджанов С. «Збагачений і щасливий, принижений і ображений, почуваю вільним» / Сергій Параджанов // Музейний провулок. – 2008. – № 1. – С. 100–110.

Параджанов С. Колаж. Асамбляж. Предмет : худож. альб. / Сергій Параджанов ; [упоряд. Д. Клочко] ; Нац. ун-т «Кієво-Могилян. акад.» ; Центр європ. гуманіт. дослідж. ; Центр дослідж. іст. та культури східноєвроп. єврейства]. – Київ : Дух і Літера, 2013. – 176 с. : іл. – Текст укр., рос., англ. мовами.

Параджанов С. Колажі. Графіка. Твори декоративного мистецтва : альбом / Сергій Параджанов ; [упоряд. Завен Саркісян ; вступ. слово Романа Ширмана] ; Нац. худож. музей України ; Музей С. Параджанова. – Київ : Дух і Літера, 2008. – 54 с. : іл. – Текст укр., рос., англ. мовами.

Параджанов С. Листи із зони / Сергій Параджанов. – Єреван : Антарес, 2020. – 356 с. – Текст рос. мовою.

Параджанов С. Розкадровки до фільму «Тіні забутих предків» / С. Параджанов ; Невідомий маєстро / В. Луговський. – Київ : Академія, 1998. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Кіно-Театр»).

Параджанов С. Сповідь / Сергій Параджанов. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. – 656 с.

Булло Е. Анфас і профіль за кінострічкою Сергія Параджанова «Саят-Нова» / Ерік Булло // Кіно-Театр. – 2009. – № 1. – С. 10–13.

Дзюба І. Сергій Параджанов. Більший за легенду / Іван Дзюба, Марта Дзюба. – Київ : Дух і Літера, 2021. – 224 с. – (Постаті культури).

Екранний світ Сергія Параджанова: зб. ст. / упоряд. : Ю. Морозов. – Київ : Дух і Літера, 2014. – 336 с.

Загребельний М. Сергій Параджанов / Михайло Загребельний ; пер. М. В. Кракан. – Харків : Фоліо, 2015. – 126 с. – (Знамениті українці).

Мусієнко О. Митець і влада. Параджанов: зміна долі / О. Мусієнко // Мистецтвознавство України. – 2003. – Вип. 3. – С. 194–201.

Нога Х. Григорян: Духовна батьківщина Параджанова – це Галичина [Електронний ресурс] / Христина Нога // ZAXID.NET : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : https://zaxid.net/grigoryan_duhovna_batkivshhina_paradzhanova__tse_galichina_n1268406. – Опубліковано : 21.10.2012. – Назва з екрана. – Дата звернення : 07.04.2023.

Оганесян М. «Колір граната» крізь призму вірменської свідомості / Маргарита Оганесян // Кіно-Театр. – 2007. – № 4. – Електрон. аналог друк. публ. : режим доступу : http://archive-ktm.ukma.edu.ua/show_content.php?id=735.

Параджанов Сергій Йосипович [Електронний ресурс] // Стус Центр : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://stus.center/p/paradzhanov-sergii-iosipovich-75389>. – Опубліковано : 04.02.2023. – Назва з екрана. – Дата звернення : 07.04.2023.

Сергій Параджанов: «Хай живе український націоналізм!» / Сергій Параджанов ; інтерв'ю брала Мирослава Олексик-Бейкер // Кіно-Театр. – 2008. – № 4. – С. 23–27.

Сергій Параджанов і Україна: зб. ст. / [упоряд. Лариса Брюховецька]. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2014. – 288 с.

Тетерюк М. «Саят-Нова», або «Колір граната» Сергія Параджанова: трансформації оповідної структури фільму / Марія Тетерюк // Кіно-Театр. – 2014. – № 1. – С. 38–42.

Лютий

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

11

Міжнародний день жінок і дівчат у науці (Резолюція ООН A/ RES/70/ 212 від 22.12.2015 р.)

14

Міжнародний день дарування книг (International Book Giving Day) (Добровільна ініціатива, започаткована 2012 р. американкою Еммі Бродмур)

20

Всесвітній день соціальної справедливості (Рішення ООН A/RES/62/10 від 18.12.2007 р.)

21

Міжнародний день рідної мови (Проголошено на 30-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 1999 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

2

110 років від дня народження Якова Олександровича Басова (1914–2004), українського живописця, графіка

3

160 років від дня народження Володимира Івановича Самійленка (1864–1925), українського поета, перекладача, драматурга

5

90 років від дня народження Валентини Федорівни Арканової (1934–2013), української оперної співачки, народної артистки України

110 років від дня народження Алана Ллойда Ходжкіна (1914–1998), англійського біофізика і нейрофізіолога, лавреата Нобелівської премії

6

День безпечного Інтернету (відзначається у другий вівторок лютого)

110 років від дня народження Валентина Яковича Дідковського (1914–1995), українського геолога, палеонтолога, стратиграфа, лавреата Державної премії України в галузі науки й техніки

7

220 років від дня народження Миколи Андрійовича Маркевича (1804–1860), українського історика, етнографа, письменника, фольклориста

8

190 років від дня народження Дмитра Івановича Менделєєва (1834–1907), ученого-енциклопедиста, хіміка, фізика, геолога, автора Періодичного закону хімічних елементів

12

140 років від дня народження Наталії Дмитрівни Полонської-Василенко (1884–1973), української історикині, архівістки, першої жінки – докторки історичних наук

160 років від дня народження Михайла Михайловича Ярового (1864–1940), українського художника-графіка

13

120 років від дня народження Данила Павловича Скоропадського (1904–1957), українського політичного і громадського діяча, сина гетьмана Павла Скоропадського, гетьманича

150 років від дня народження Лева Володимировича Писаржевського (1874–1938), ученого в галузі фізичної хімії українського походження, академіка

14

День святого Валентина

15

День вшанування учасників бойових дій на території інших держав (Указ Президента України № 180/2004 від 11.02.2004 р.)

140 років від дня народження Віктора Ізмайловича Новицького (1884–1938), українського історика-правника, бібліографа, архівіста

450 років від часу виходу у світ (1574) першої в Україні друкованої книги «Апостол», виданої Іваном Федоровим у Львові

460 років від дня народження Галілео Галілея (1564–1642), італійського мислителя, засновника класичної механіки, фізика, астронома, математика, поета, літературного критика

16

140 років від дня народження Роберта Флаерті (1884–1951), канадсько-американського кінодокументаліста ірландського походження, режисера, родоначальника документального кіно

250 років від дня народження П'єра Роде (1774–1830), французького скрипаля, композитора

17

130 років від дня народження Федора Євстафійовича Петруня (1894–1963), українського історика, географа, бібліографа, краєзнавця

20

День Героїв Небесної Сотні (Указ Президента України № 69 від 11.02.2015 р.)

22

60 років від дня народження Вікторії Юрїївни Гресь (1964), української дизайнерки та художниці по костюмах

23

70 років від дня народження Віктора Андрійовича Ющенка (1954), українського політика, державного діяча, третього Президента України,

7-го прем'єр-міністра України, економіста, банкіра, лідера Помаранчевої революції, лауреата Державної премії України в галузі науки й техніки

100 років від дня народження Максима Федоровича Веклича (1924–2001), українського географа, геолога, палеографа, лауреата Державної премії України в галузі науки й техніки

24

Російське вторгнення в Україну (2022, четвер, 3:40) – відкритий військовий напад росії на Україну

220 років від дня народження Емілія Христіановича Ленца (1804–1865), фізика балтійсько-німецького походження, відомого завдяки формулюванню правила Ленца в електродинаміці

26

160 років від дня народження Антоніна Сови (1864–1928), чеського поета, письменника

460 років від дня народження Крістофера Марло (1564–1593), англійського поета, драматурга, родоначальника англійської ренесансної трагедії

27

120 років від дня народження Леоніда Івановича Смілянського (1904–1966), українського письменника, літературного критика, драматурга, кіносценариста

29

80 років від дня народження Олександра Олександровича Мороза (1944), українського політика та громадського діяча

«Апостол» – видатна пам'ятка книжкового мистецтва До 450-річчя друкованої книги на території України

«Апостол» (книга), «Діяння та послання апостольські» – найдавніша точно датована, перша фактографічно підтверджена друком книга на території України (лютий 1574 р.).

Друкована книга крім свого функціонального призначення започаткувала новий етап в історії культури – мистецтво книгодрукування, стала виявом гуманістичних тенденцій в українській історії, водночас мирною зброєю в боротьбі за незалежність.

450 років тому у Львові Іваном Федоровим (Федоровичем) завершено друк книги «Апостол» – унікальної сакральної пам'ятки, що здатна багато розповісти про українців.

Саме слово «апостол» є грецького походження й означає посланець, передвісник. Відтак і цю унікальну книгу, видану 1574 р. у Львові,

можна вважати певним посланням, яке доводить, що жителі наших теренів на той час на досить професійному рівні оволоділи технікою друкування книги.

Вигнаний реакційним духовництвом зі столиці московії першодрукар Іван Федоров прямує до «богоспасенного міста Львова», де у власній друкарні власним коштом за сприяння небагатих львівських міщан друкує «Діяння та Послання Святих Апостолів». Це перша надрукована в Україні книга, над якою друкар Іван Федоров працював від 25 лютого 1573 р. до 15 лютого 1574 р.

Містить традиційний церковнослов'янський переклад «Діянь і послань апостольських» у варіанті, вперше надрукованому Іваном Федоровим та Петром Мстиславцем 1564 р. Автобіографічні матеріали тут підпорядковані публіцистичній меті: підняти соціальний престиж друкарства, розкрити його значення для суспільства й тим самим створити сприятливий клімат для видавничої діяльності.

Перша українська книга вирізняється великим форматом, різноманітністю та високим рівнем художнього оформлення і поліграфічного виконання. Іван Федоров започаткував форми кириличного друкарського шрифту і вперше в практиці кириличного друкарства впровадив значну кількість орнаментальних кінцівок, заставок, друкарських знаків, титульних сторінок, оздоблених гравірованою рамкою, складними виливними прикрасами. Вони перегукуються з оздобами тогочасних українських рукописних книг, узорами прикладного (ужиткового) мистецтва, архітектурного декору, пам'яток живопису. З огляду на вітчизняні традиції та міжнародний досвід у «Апостолі» Іван Федоров втілює на практиці ті принципи художнього конструювання кириличної друкованої книги, які надовго визначили її своєрідність.

Оригінальні «федоровські» дошки з декоративними прикрасами використовували українські друкарі протягом XVII – поч. XIX ст.

Попри те, що львівське видання повторює попередні видруки Івана Федорова, книгу виконано на більш високому технічному рівні та виправлено помилки, яких друкар припустився раніше.

Львівський «Апостол» видруковано доволі великим на той час накладом – 1 тис. 200 примірників.

Нині вціліло близько 90 примірників видання в найбільших книгозбірнях України, а також Польщі, Болгарії, США та інших країн. П'ять примірників зберігаються у відділі стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

Справа Івана Федорова не тільки не згасла, а й протягом століть набула практично всесвітнього масштабу. Слов'янські народи гідно вшановують пам'ять про Івана Федорова і віддають йому належне, зокрема і за видання славнозвісного «Апостола».

Оригінал та написи на сторінках книги «Апостол» презентують у музеї Івана Георгія Пінзеля Львівської національної галереї мистецтв ім. Бориса Возницького.

«Мало хто розуміє, що видання перших друкованих книжок за важливістю в сенсі культурного вибуху приблизно дорівнює появі перших портативних комп'ютерів. Національне творення без цього початку, який дала ця книга, практично було неможливе», – стверджує Тарас Возняк, директор Львівської національної галереї мистецтв ім. Бориса Возницького.

Апостол : [репринт за виданням 1991 р.]. – Львів, 2013. – 716 с. – (Тверда обкладинка з художнім тисненням, великий формат).

Грабова Н. «Апостол» у фондовій колекції Національного музею літератури України [Електронний ресурс] / Ніна Грабова // Національний музей літератури України : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <http://museumlit.org.ua/>. – Опубліковано : 03.10.2018. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Гулюк Є. «Апостол» 1574, або запис про Львів у Книзі Історії кирилицею [Електронний ресурс] / Євген Гулюк // Духовна велич Львова : [релігійний інтернет-ресурс]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <http://velychlviv.com/apostol-1574-abo-zapys-pro-lviv-u-knyzi-istoriyi-kyrylytseyu/>. – Опубліковано : 20.03.2019. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Запаско Я. П. Мистецька спадщина Івана Федорова : [іл. огляд і альб. репродукції шрифтів і прикрас] / Я. П. Запаско. – Львів : Вища шк., 1974. – 223 с. ; іл.

Запаско Я. Початки українського друкарства / Я. Запаско, О. Мацюк, В. Стасенко. – Львів : Центр Європи, 2000. – С. 130–160.

Ісаєвич Я. Українське книговидання: витоки, розвиток, проблеми / Я. Ісаєвич ; [Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України]. – Львів, 2002. – С. 112–116.

Кметь В. «Апостол» / В. Кметь // Енциклопедія Львова / ред. : А. Козицький, І. Підкова. – Львів, 2007. – Т. 1. – С. 74–75.

Крижанівська М. У Львові показали першу друковану книгу України «Апостол» із написами читачів з різних століть [Електронний ресурс] / Марічка Крижанівська // ZAXID.NET : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : https://zaxid.net/u_lvovi_pokazali_pershu_drukovanu_knigu_ukrayini_apostol_iz_napisami_chitachiv_z_riznih_stolit_n1475813. – Опубліковано : 15.02.2019. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Мацюк О. Чи було книгодрукування на Україні до Івана Федорова / О. Мацюк // Вісник книжкової палати. – 2014. – № 1. – С. 28–33.

Перша в Україні книга – «Апостол» Івана Федорова [Електронний ресурс] // Львівська міська рада : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://city-adm.lviv.ua/portal/history-of-lviv/for-the-first-time-in-lviv/5255-persha-v-ukraini-knyha-apostol-ivana-fedorova>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Березень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

3

Всесвітній день дикої природи (Резолюція ООН A/RES/68/205 від 20.12.2013 р.)

8

Міжнародний день боротьби за права жінок і міжнародний мир (Резолюція ООН A/RES/32/142 від 16.12.1977 р.)

20

Міжнародний день щастя (Резолюція ООН A/RES/66/281 від 28.06.2012 р.)

21

Всесвітній день поезії (Ініціатива ЮНЕСКО, ухвалена на 30-й сесії 1999 р.)

Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації (Рішення ООН A/RES/2142 (XXI) від 26.10.1966 р.)

Міжнародний день лісів або Всесвітній день захисту лісів (Резолюція ООН A/RES/67/200 від 21.12.2012 р.)

22

Всесвітній день водних ресурсів (Резолюція ООН A/RES/47/193 від 22.02.1993 р.)

24

Всесвітній день боротьби із захворюванням на туберкульоз (Ініціатива ВООЗ, запроваджена 1993 р.; Указ Президента України № 290 від 22.03.2002 р.)

27

Міжнародний день театру (Рішення на IX конгресі Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

2

70 років від дня народження Людмили Василівни Таран (1954), сучасної української письменниці, літературознавиці, журналістки

100 років від дня народження Анни-Галі Горбач (1924–2011), української літературознавиці, перекладачки, видавчині, громадської діячки

4

140 років від дня народження Тетяни Якимівни Пати (1884–1976), української художниці, майстрині, викладачки петриківського розпису, заслуженої майстрині народної творчості України

5

110 років від дня народження Володимира Григоровича Сергєєва (1914–2009), конструктора ракетної техніки, академіка Національної академії наук України

6

40 років від дня народження Яніни Михайлівни Соколової (1984), української журналістки, громадської діячки, блогерки, волонтерки

7

150 років від дня народження Івана Дем'яновича Рубчака (1874–1952), українського драматичного актора, співака

9

150 років від дня народження Софії Пилипівни Левицької (1874–1937), української художниці-емігрантки, живописиці

210 років від дня народження Тараса Григоровича Шевченка (1814–1861), українського поета, прозаїка, гравера, етнографа, громадського діяча, національного героя та символу України, діяча українського національного руху, члена Кирило-Мефодіївського братства, академіка Імператорської академії мистецтв

570 років від дня народження Америкго Веспуччі (1454–1512), флорентійського мореплавця

11

140 років від дня народження Порфирія Кириловича Батюка (1884–1973), українського композитора, фольклориста, педагога

12

110 років від дня народження Лідії Олександрівни Компанієць (1914–2003), української поетеси, кінодраматургині, сценаристки

13

140 років від дня народження Степана Порфировича Витвицького (1884–1965), українського політичного діяча, правника, журналіста, члена УНДП, 2-го Президента УНР у вигнанні

14

110 років від дня народження Олексія Прокоповича Олійника (1914–1977), українського скульптора, народного художника України

170 років від дня народження Пауля Ерліха (1854–1915), німецького фармаколога та імунолога, лавреата Нобелівської премії

15

100 років від дня народження Володимира Яковича Самойлова (1924–1999), українського актора театру та кіно

160 років від дня народження Еміля Адольфа фон Берінга (1854–1917), німецького бактеріолога, творця імунології, лавреата Нобелівської премії

16

130 років від дня народження Юрія Юрійовича Дарагана (1894–1926), українського поета, представника «празької школи»

160 років від дня народження Валентина Августовича Фельдмана (1864–1928), українського архітектора, художника

250 років від дня народження Метью Фліндерса (1774–1814), англійського морського офіцера, дослідника Австралії, картографа

17

150 років від дня народження Августина Івановича Волошина (1874–1945), українського педагога, науковця, політичного діяча, президента Карпатської України

18

120 років від дня народження Марка Миколайовича Вороного (1904–1937), українського поета, перекладача

19

160 років від дня народження Василя Костянтиновича Липківського (1864–1937), українського релігійного, освітнього діяча, церковного реформатора, публіциста, перекладача

21

140 років від дня народження Олексія Олексійовича Шовкуненка (1884–1974), українського маляра-аквареліста, педагога, майстра пейзажу, портрета

22

110 років від дня народження Марії Ростиславівни Капніст (1914–1993), української акторки театру та кіно, заслуженої артистки України

180 років від дня народження Миколи Івановича Зібера (1844–1888), українського економіста, соціолога, філософа, громадського діяча

23

120 років від дня народження Докії Кузьмівни Гуменної (1904–1996), української письменниці в еміграції

24

150 років від дня народження Гаррі Гудіні (1874–1926), американського фокусника, ілюзійніста

26

100 років від дня народження Олександра Михайловича Таранця (1924–1998), українського співака, народного артиста України

30

180 років від дня народження Поля Верлена (1844–1896), французького поета-символіста

31

110 років від дня народження Леоніда Миколайовича Новиченка (1914–1996), українського літературознавця, критика

Великий чарівник Гаррі Гудіні До 150-річчя від дня народження

Гаррі Гудіні (справжнє ім'я – Еріх Вайс, 24.03.1874–31.10.1926) – американський фокусник, ілюзіоніст, знаменитий «ескейпіст» (з англійської – «звільнятися»), майстер неймовірних звільнень від найнадійніших пут і замків, камер і скринь. Легендарний фокусник Гаррі Гудіні має закарпатське коріння. Його бабуся народилася та проживала в с. Йовря (нині – Сторожниця Закарпатської обл.).

Цікаві факти про Гаррі Гудіні

- Упродовж усього життя Гаррі Гудіні не залишав страх померти в злиднях – саме така доля спіткала його батька. Прославившись, він розбагатів й отримував грошей удвічі більше за президента США. При цьому іноді був моторошним скнарою – сумував за кожним витраченим долларом, але водночас зовсім не вмів поводитися з грошима, витрачаючи величезні суми на книги, картини та різні дорогі витвори мистецтва.

- Незважаючи на те, що Гаррі Гудіні зазвичай іменується фокусником, нітрохи не меншу славу йому принесли викриття різноманітних шарлатанів. Зокрема, він у супроводі переодягнених у цивільний одяг співробітників поліції відвідував спіритичні сеанси, щоби вивести на «чисту воду» всіх тих, хто заробляв гроші за допомогою нібито сеансів зв'язку з померлими.

- Велика частина фокусів Гаррі Гудіні, особливо на зорі його кар'єри, була пов'язана зі звільненням від наручників і подоланням перешкод, причому він демонстрував їх перед величезним скупченням народу. Так, у Великій Британії його одного разу відправили на дно річки в наручниках, та ще й із 30-кілограмовим ядром, прикутим до ніг. За дві хвилини фокусник, розмахуючи наручниками, сплив на поверхню. А іншим разом у США його підвісили в мішку до карниза хмарочоса, і він зумів вивільнитися.

- Багато трюків великого фокусника, навіть постановочних, були дійсно небезпечними для життя. З віком Гаррі Гудіні втратив спритність і рухливість, і виступи стали даватися йому складніше. Він неодноразово потрапляв до лікарні з різними травмами навіть після успішного виконання трюків.

- Вже будучи успішним і знаменитим, Гудіні зацікавився літаками, які на той час були дуже рідкісними й дорогими. Він навіть придбав собі власний біплан (невеликий літак на кшталт легендарного «кукурудзника»), навчився ним керувати і здійснив перший в історії людства політ над Австралією.

- Загинув фокусник у 52-річному віці в результаті безглуздої випадковості. Одного разу на гастролях до нього підійшли студенти і запитали, чи дійсно він може витримати удари в живіт будь-якої сили, нічого не відчувши, і Гаррі Гудіні необачно погодився. За секунду він отримав кілька ударів у живіт від одного зі студентів, не встигнувши при

цьому напружити м'язи. За кілька днів під час виступу Гудіні звалився від болю прямо на сцені – як виявилось, удари викликали в нього розрив апендикса, привівши до перитоніту, і врятувати ілюзіоніста не вдалося. Студента Гордона Уайтхеда, який завдав йому фатальних ударів, ніхто навіть не заарештував. Відомо, що він був чемпіоном коледжу з боксу.

• Заповіт Гудіні називають його останнім фокусом. Він заявив, що рівно за 100 років від дня його смерті заповіт буде оприлюднено, і в ньому буде розкрито секрети його фокусів, і багато газет до цього дня навіть звільнили першу смугу для такої сенсації. Але жодна з нотаріальних контор у цей день не опублікувала ніякого заповіту. Судячи з усього, великий ілюзіоніст наостанок просто всіх надурив.

До дня народження відомого фокусника, ілюзіоніста Гаррі Гудіні 24 березня 2015 р. в Ужгороді, на площі Богдана Хмельницького, 2, перед входом до готелю «Ужгород» встановили мініпам'ятник на його честь. Автором цього мінішедедру з бронзи є скульптор Михайло Колодко. Скульптуру, що стоїть на постаменті, символічно прикріплено замками, адже Гудіні був майстром різючих звільнень від кайданів і замків. Крім того, мініпам'ятник уже встиг «розжитися» кількома додатковими замками, які на ілюзіоніста вдягли мешканці міста. Адже, за задумом автора, кожен охочий може прикріпити на Гудіні свій нерозв'язаний «замок-проблему», і фокусник посприєє в її розв'язанні так само, як свого часу вправно звільнявся від неймовірних пут і вузлів.

Воскресенська Н. Ніна Воскресенська про Олександра Македонського, Клеопатру, Івана Котляревського, Гаррі Гудіні, Фрїтьофа Нансена / Н. Воскресенська. – Київ : Грані-Т, 2007. – 120 с. – (Життя видатних дітей).

Герей В. Гаррі Гудіні: таємниці найвідомішого ілюзіоніста [Електронний ресурс] / Василь Герей // На Скрижалях : [блог]. – Електрон. текст. – Режим доступу : http://na-skryzhalyah.blogspot.com/2016/03/blog-post_20.html. – Назва з екрана. – Дата звернення : 28.02.2023.

Гудіні (2014) : [фільм; 2 серії] [Електронний ресурс] / режисер Улі Едер (Канада, США) // ENEYIDA.TV : [сайт]. – Електрон. відеодані : (2 файли : 2:44). – Режим доступу : <https://eneyida.tv/3214-gudini.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 17.02.2023.

Малютин А. О. Гаррі Гудіні. Лучшие логические задачи и головоломки / Антон Олегович Малютин. – Киев : Феникс, 2018. – 160 с. – (Мастера головоломок).

Смертельный номер (2007) [Електронний ресурс] : [фільм] / режисер Джилліан Армстронг (Великобританія; Австралія) // UAfilm.TV : [сайт]. – Електрон. відеодані : (1 файл : 01:37). – Режим доступу : <https://uafilm.tv/970-smertelnyy-poner.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 17.02.2023.

Таболкин Д. Гудини Гарри (настоящее имя – Эрих Вайс) (род. в 1874 г. – ум. в 1926 г.) / Дмитрий Таболкин // 100 знаменитых американцев / Дмитрий Таболкин. – Харьков, 2004. – С. 87–92.

Квітень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Міжнародний день птахів (Міжнародна конвенція про охорону птахів 1906 р.)

2

Всесвітній день поширення інформації про проблему аутизму (Резолюція ООН A/RES/62/139 від 21.12.2008 р.)

Міжнародний день дитячої книги (Ініціатива Міжнародної ради з дитячої книги (IBBY) 1967 р.)

4

Всесвітній день створення НАТО (З метою захисту миру і стабільності 1949 р. у США створили організацію Північноатлантичного договору, в якій об'єдналося 12 країн світу в оборонний блок)

6

Міжнародний день спорту на благо миру та розвитку (Резолюція ООН A/RES/67/296 від 23.08.2013 р.)

7

Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день, коли було створено Всесвітню організацію охорони здоров'я (Статут ВООЗ N° 995_599 прийнято 22.07.1946 р., набрав чинності WHA/A. 2/Res. 35 07.04.1948 р., відзначають з 1950 р.)

12

Міжнародний день польоту людини в космос (Резолюція ООН A/RES/65/271 від 07.04.2011 р.)

18

Міжнародний день пам'яток і визначних місць (Рішення про відзначення дати було прийнято Генеральною Асамблеєю ЮНЕСКО 1983 р.)

21

Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності (Резолюція ООН A/RES/71/284 від 27.04.2017 р.)

22

Міжнародний день Землі (Рішення ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.)

23

Всесвітній день книги і авторського права (Рішення 28-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.)

26

Міжнародний день інтелектуальної власності (Рішення Генеральної асамблеї Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухвалене у вересні 2000 р.)

Міжнародний день пам'яті про Чорнобильську катастрофу (Резолюція ООН A/RES/71/125 від 08.12.2016 р.).

28

Всесвітній день охорони праці (Ініціатива Міжнародної організації праці з 2003 р.; Указ Президента України № 685/2006 від 18.08.2006 р.)

30

Міжнародний день джазу (Ініціатива ЮНЕСКО, з 2012 р.)

Всесвітній день споріднених міст (Рішення Всесвітньої федерації споріднених міст (ВФСМ) у Франції 1957 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

1

День сміху (День усіх дурнів)

40 років від дня народження Максима Івановича Кідрука (1984), сучасного українського письменника, мандрівника, переможця «Коронації слова 2009» у номінації «Романи»

3

100 років від дня народження Марлона Брандо (1924–2004), американського актора театру та кіно, двічі лавреата премії «Оскар», на яку його було номіновано вісім разів

4

130 років від дня народження Дмитра Івановича Чижевського (1894–1977), українського науковця-енциклопедиста, філософа, літературознавця

5

240 років від дня народження Людвіга Шпора (1784–1859), німецького скрипаля, композитора, диригента

6

120 років від дня народження Ярослава Івановича Стешенка (1904–1939), українського бібліографа, книгознавця

9

230 років від дня народження Теобальда Бема (1794–1881), німецького майстра музичних інструментів, композитора та музиканта, винахідника сучасної поперечної флейти

15

110 років від дня народження Вадима Кириловича Стеценка (1914–1984), українського скрипаля, композитора, педагога

16

180 років від дня народження Анатолія Франса (1844–1924), французького письменника, лавреата Нобелівської премії

18

День пам'яток історії та культури. Професійне свято архітекторів, реставраторів, працівників державних органів охорони пам'яток історії та культури (Указ Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р.)

20

День довкілля (Указ Президента України № 855/98 від 06.08.1998 р.)
100 років від дня народження Георгія Георгійовича Чернявського (1924–1981), українського маляра-пейзажиста, народного художника України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

21

160 років від дня народження Макса Вебера (1864–1920), німецького філософа, класика німецької соціології

22

50 років від дня народження Василя Ярославовича Вірастюка (1974), українського актора, силача, заслуженого майстра спорту України та володаря титулів «Найсильніша людина України», «Найсильніша людина світу»

100 років від дня народження Анатолія Леонідовича Наседкіна (1924–1994), українського митця, народного художника України

140 років від дня народження Терентія Петровича Юри (1884–1973), українського актора

170 років від дня народження Анрі Лафонтена (1854–1943), бельгійського політичного діяча, захисника миру, лауреата Нобелівської премії

300 років від дня народження Іммануїла Канта (1724–1804), німецького філософа, родоначальника класичної німецької філософії

23

460 років від дня народження Вільяма Шекспіра (1564–1616), англійського драматурга, поета

26

День Чорнобильської трагедії (Указ Президії Верховної Ради УРСР № 8985-XI від 29.03.1990 р.)

190 років від дня народження Володимира Олексійовича Беца (1834–1894), українського видатного анатома, гістолога, педагога, громадського діяча

27

120 років від дня народження Артура Френка Бернса (1904–1987), американського економіста українського єврейського походження

28

День охорони праці (Указ Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.)

100 років від дня народження Донатаса Юозовича Баніоніса (1924–2014), литовського актора театру та кіно

29

100 років від дня народження Ганни Черінь (1924–2016), української поетеси, прозаїкині, літературної критикині в еміграції

Іммануїл Кант – творець німецької класичної філософії До 300-річчя від дня народження

Іммануїл Кант (22.04.1724–12.02.1804) – засновник німецької класичної філософії й естетики. Філософ, якого за силою духу і впливу на подальший розвиток філософської думки часто порівнюють із Платоном. Ідеї видатного німецького філософа щодо проблеми війни і миру, захисту життя кожної людини і людської цивілізації не втратили своєї цінності й у наш час, особливо актуальним є під час воєнної агресії росії проти України. У центр своїх філософсько-етичних праць Кант ставив людину, її свободу, честь, гідність і шлях до щастя.

У жилах філософа текла кров шотландців і навіть куршів – невеликого прусського племені. А ім'я він мав узагалі єврейське: Іммануїл у перекладі – «з нами Бог».

Кант був четвертою дитиною в сім'ї, що мала 11 дітей. Шестеро з них померли ще в дитинстві.

Першу половину життя Кант прожив скромно, маючи дуже невисокий дохід. Власний будинок він придбав тільки в 60 років.

З дитинства мав слабе здоров'я. Філософ харчувався лише один раз на день. Він мало подорожував і жив розміреним життям. Лягав спати о 22:00, а вставав завжди о 5-й ранку. Мислитель був дуже пунктуальним, і під час прогулянки городяни звіряли за ним годинник.

Кант не цікавився жінками і стосунками з ними, не був одружений. Його захоплювала тільки наука. Сам мудрець так говорив про своє ставлення до жінок: «Коли я хотів мати дружину, тоді не міг її утримувати, а коли вже міг – тоді не хотів».

У наукових колах творчість Канта ставлять в один ряд із Платоном й Аристотелем.

Поховано було Канта в загальному «професорському» склепі. Відразу ж після смерті про могилу філософа забули. Тож 1880 р. останки великого філософа довелося довго шукати практично на смітнику. Їх ідентифікація досі заперечується деякими вченими. До того ж дехто стверджує, що знаменита могила Канта сьогодні взагалі порожня. Насправді ж прах великого філософа запаляли в цинкову труну, потім помістили в другу – металеву. Цю конструкцію опустили в кам'яний саркофаг, зроблений так, щоби виключити будь-яку можливість проникнення в могилу.

Думки Канта актуальні й нині. Філософ говорив про неправомірність використання державних позик для ведення війни, про те, що жодна держава не має права втручатися в політичний устрій іншої і, зрештою, про те, що ознакою цивілізованого світоустрою є відсутність у держав регулярних армій.

Кант займався дослідженнями наукових проблем. В одній зі своїх праць він висунув гіпотезу зародження Сонячної системи зі скупчення газів у космічному просторі.

Кант є автором теорії походження людських рас. Натураліст – він вивчав фізичні властивості припливних явищ в океані.

«Гігієнічна» програма Канта, якої філософ дотримувався все життя:

– Тримати в холоді голову, ноги і груди. Мити ноги в крижаній воді (щоб не ослабли кровоносні судини, віддалені від серця).

– Менше спати (ліжко – гніздо захворювань). Спати тільки вночі, коротким і глибоким сном. Якщо сон не приходить сам, треба вміти його викликати (на Канта снодійну дію чинило слово «Цицерон» – нав'язливо повторюючи його про себе, він швидко засинав).

– Більше рухатись, самому себе обслуговувати, гуляти в будь-яку погоду.

Кант І. Естетика / Іммануїл Кант ; пер. з нім. Богдана Гавришківа. – Львів : Аверс, 2007. – 360 с.

Кант І. Критика сили судження / Іммануїл Кант ; пер. з нім. Віталія Терлецького. – Київ : Темпора, 2022. – 906 с.

Кант І. Прологомени до кожної майбутньої метафізики, яка зможе виступати як наука / І. Кант ; пер. з нім. Віталія Терлецького. – Харків : Фоліо, 2018. – 288 с. – (Бібліотека класичної світової наукової думки).

Гаєр М. Світ Канта : біографія / М. Гаєр ; пер. з нім. Л. Харченко. – Київ : Юніверс, 2007. – 336 с. – (Життєписи).

Зоряне небо і моральний закон : 295 років від дня народження Іммануїла Канта // Шкільна бібліотека. – 2019. – № 3. – С. 87–88.

Мінаков М. А. Вчення Канта про віру розуму / М. А. Мінаков. – Київ : Центр практичної філософії, 2001. – 140 с.

Мінаков М. Сучасність і мир. Уроки прикладного просвітництва Канта / Михайло Мінаков // Україна модерна. – 2019. – № 26. – С. 99–117.

Прокопов Д. Є. Німецька філософія Нового часу: Просвітництво, Кант і рецепція критицизму : підручник / Д. Є. Прокопов. – Київ : Київ. ун-т, 2013. – 895 с.

Резанов Д. Иммануил Кант: разрушитель мысли / Дмитрий Резанов // Личности. – 2013. – № 11. – С. 46–63.

Терлецький В. Кант, програма просвітництва та її неминуще значення для сьогодення / В. Терлецький // Українознавство. – 2015. – № 3. – С.132–147.

Травень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Міжнародний день праці – свято відзначається в 143 країнах світу

3

Всесвітній день свободи преси (Резолюція ООН № 199/54 від 20.12.1993 р.)

День Сонця (Ініціатива Європейського відділення Міжнародного товариства сонячної енергії MTCE (ISES-Europe) 1994 р.)

4

День боротьби з цькуванням – U. N. Anti-Bullying Day (Рекомендації ООН 2012 р. через загрозу епідемії залякування і цькування в школах)

8–9

Дні пам'яті та примирення (Резолюція ООН A/RES/59/26 від 22.11.2004 р.)

15

Міжнародний день сім'ї (Рішення ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.)

17

Всесвітній день інформаційної спільноти (Резолюція ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р.)

21

Міжнародний день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку (Резолюція ООН 57/249 від 20.12.2002 р.)

24

День слов'янської писемності і культури – день вшанування творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія (Указ Президента України № 1096/2004 від 17.09.2004 р.)

31

Всесвітній день без тютюну (Резолюція ВООЗ № 42/19 1987 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

8

День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років (Закон України № 9278 від 29.05.2023 р.)

140 років від дня народження Гаррі Трумена (1884–1972), американського політика, 33-го президента США

9

День Європи (Указ Президента України № 266 від 08.05.2023 р.)

11

120 років від дня народження Сальвадора Далі (1904–1989), іспанського художника, скульптора, гравера, письменника

160 років від дня народження Етель Ліліан Войнич (1864–1960), англійської письменниці ірландського походження, перекладачки

12

День матері (Указ Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р., відзначається в другу неділю травня)

15

170 років від дня народження Івана Яковича Горбачевського (1854–1942), українського хіміка, біохіміка, гігієніста, епідеміолога, термінографа, громадсько-політичного та освітнього діяча, академіка

16

День вишиванки (відзначається в третій четвер травня)

18

120 років від дня народження Жана Габена (1904–1976), відомого французького актора театру, кіно та вар'єте

20

180 років від дня народження Миколи Івановича Мурашка (1844–1909), українського художника, педагога

21

День захисту від безробіття (Закон України № 5067 від 05.07.2012 р.)

180 років від дня народження Анрі Руссо (1844–1910), французького живописця-примітивіста, музиканта, літератора

22

100 років від дня народження Шарля Азнавура (1924–2018), французького шансон'є, поета, композитора, актора

24

60 років від дня народження Олега Юрійовича Скрипки (1964), українського музиканта-мультиінструменталіста, вокаліста, композитора, лідера гурту «Воплі Відоплясова»

25

90 років від дня народження Петра Петровича Маха (1934–2011), українського письменника, публіциста, пісняра, заслуженого діяча мистецтв України

Геній сюрреалізму

До 120-річчя від дня народження Сальвадора Далі

Геніальний художник Сальвадор Далі (11.05.1904–23.01.1989) був дуже екстравагантною та неординарною особистістю. Він обожнював шокувати публіку, чим успішно й займався протягом більшої частини життя. Його картини, які були написані в напрямі сюрреалізму, нині виставляються в провідних музеях світу. Творчість Далі надихала поціновувачів його таланту на подальшу мистецьку діяльність.

18 цікавих фактів про Сальвадора Далі

1. Сальвадор Далі – іспанський живописець, скульптор, графік, письменник та кінорежисер.

2. З ранніх років Далі відзначався кмітливістю і прагненням повернути до своєї персони увагу оточення. Крім цього, він був зарозумілою та важкою дитиною, унаслідок чого доставляв багато клопоту своїм батькам.

3. Цікавий факт, що Далі з дитинства відчував панічний страх перед кониками.

4. Коли Сальвадор Далі вперше відвідав Нью-Йорк, його побачили як такого, що ніс у руках 2-метровий батон.

5. За роки свого життя Далі неодноразово симпатизував то тій, то іншій політичній силі.

6. 1959 р. Сальвадор Далі сконструював овосипед – транспортний засіб, який являє собою прозорий шар із кріслом усередині. Такий незвичайний транспорт здивував усіх жителів Парижа.

7. На написання відомої картини «Сталість часу», або, як ще її називають, «М'які годинники», майстра надихнув шматок сиру, плавленого на сонці.

8. Сальвадор Далі часто працював разом із французьким модельєром Крістіаном Діором. Наприклад, у середині минулого століття вони створили «костюм для 2045 року».

9. Першу картину Далі написав, коли йому ледь виповнилося 10 років.

10. У дитинстві майбутнього живописця неодноразово відраховували зі школи внаслідок неадекватної поведінки.

11. Сальвадор Далі є автором всесвітньо знаменитого логотипа «Чупа Чупс». Геніальний художник взяв за основу тодішній логотип у формі жовтої квітки, але прибрав зображення самої карамелі та чорне обведення, додав світлішого відтінку і змінив шрифт. Цікавим фактом є відмова творця від гонорару за виконану роботу, натомість він попросив щодня доставляти йому коробку льодяників.

12. Відомий випадок, коли Далі приїхав на офіційний захід у водолазному костюмі.

13. Крім звичного для нього сюрреалізму Сальвадор Далі також працював у напрямках, як-от кубізм і дадаїзм.

14. Іноді, щоб подразнити дітей, Далі приходив у парк із пакетом цукерок, розгортав їх, облизував і демонстративно кидав на землю, викликаючи подив і заздрість у малюків. Ось такі злі примхи були притаманні великому майстрові.

15. Живописець любив засинати на стільці, тримаючи в руці ключ, накритий тарілкою. Коли він засинав, ключ із тарілкою падали, здіймався гуркіт, який будив майстра. За словами Далі, у хвилини такого пробудження в його голові виникали найгеніальніші думки.

16. На честь Далі названо один із кратерів на Меркурії.

17. Тіло Сальвадора Далі замуровано в підлозі в одному з приміщень музею м. Фігерас, оскільки саме такою була остання воля іспанського генія.

18. Усі свої полотна Далі заповів Іспанії.

Винниченко Т. Сальвадор Дали: откровения гения / Татьяна Винниченко // Личности. – 2017. – № 5. – С. 7–25.

Інгрем К. Це Далі / Кетрін Інгрем; пер. з англ. Ростислава Паранько. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2017. – 80 с. – (Мистецтво і культура).

Морі Є. Божевільні життя і смерть Сальвадора Далі, одного з найхиמרніших художників ХХ століття [Електронний ресурс] / Євген Морі // Суспільне. Культура : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://susplne.media/129301-bozevilni-zitta-i-smert-salvadora-dali-odnogo-z-najhimernisih-hudoznikiv-xx-stolitta/>. – Опубліковано : 11.05.2021. – Назва з екрана. – Дата звернення : 03.04.2023.

Незвичайний митець. 105 років від дня народження Сальвадора Далі // Шкільна бібліотека. – 2019. – № 4. – С. 53–54.

Пасанецька Ю. Мандрівка незвичними музеями / Юлія Пасанецька // Колосок. – 2021. – № 11. – С. 26–35.

Музей «Ераван» (Бангкок, Таїланд); Музей ісламського мистецтва (Доха, Катар); Музей Сальвадора Далі (Сент-Пітерсберг, США); Художній музей Мілвокі (шт. Вісконсин, США); Музей сучасного мистецтва Африки «Цайц» (Кейптаун, ПАР); Музей сучасного мистецтва «Сумайя» (Мехіко, Мексика); Музей майбутнього (Дубай, ОАЕ).

Сальвадор Далі: У пошуках безсмертя (2018) : [док. фільм] [Електронний ресурс] / режисер Девід Пужоль // Kinofilms : [сайт]. – Електрон. відеодані : (1 файл : 1:45). – Режим доступу : <https://www.kinofilms.ua/movie/705759/>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 05.04.2023.

Силкіна В. Сальвадор Далі як «ілюстратор» літератури модернізму / В. Силкіна // Всесвітня література в сучасній школі. – 2018. – № 11. – С. 24–26.

Театр-музей Сальвадора Далі // Мистецтво : підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. / Н. В. Назаренко, Н. В. Чен, Д. О. Севастьянова, М. М. Мерзлікіна. – Харків, 2017. – С. 192–196.

Червень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Всесвітній день батьків (Резолюція ООН A/RES/66/292 від 17.10.2012 р.)
Міжнародний день захисту дітей (Указ Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.)

5

Всесвітній день охорони довкілля (Резолюція ООН A/RES/2994 від 15.12.1972 р.)

12

Всесвітній день боротьби з дитячою працею (Конвенція МОП № 182 від 17.06.1999 р.; Закон України № 2022 від 05.10.2000 р.)

14

Всесвітній день донора крові (Рішення Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я WHA58.13 від 23.05.2005 р.)

20

Всесвітній день біженців (Резолюція ООН A/RES/55/76 від 2001 р.)

26

Міжнародний день боротьби проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу (Резолюція ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

2

120 років від дня народження Джонні Вайссмюллера (1904–1984), американського плавця, ватерполіста, п'ятиразового олімпійського чемпіона, кіноактора

8

120 років від дня народження Володимира Симеоновича Болтаровича (1904–1968), українського композитора і співака

11

160 років від дня народження Ріхарда Штрауса (1864–1949), німецького композитора, диригента

16

День батька (Указ Президента України № 274/2019 від 18.05.2019 р., відзначається в третю неділю червня)

17

110 років від дня народження Федора Аврамовича Жарка (1914–1986), українського збирача фольклору, бандуриста, виконавця українських народних дум, заслуженого артиста України

20

190 років від дня народження Олександра Матвійовича Лазаревського (1834–1902), видатного українського історика, генеалога, джерелознавця

та видавця, організатора національної архівної справи, першого дослідника адміністративно-судового устрою Гетьманщини

22

90 років від дня народження Павла Івановича Загребельного (1934–1997), українського актора театру та кіно, режисера, народного артиста України

23

110 років від дня народження Бориса Ілліча Чистякова (1914–1980), українського диригента, народного артиста України

24

90 років від дня перенесення столиці України з Харкова до Києва (1934)

110 років від дня народження Мирослава Івана Любачівського (1914–2000), патріарха Української греко-католицької церкви, кардинала католицької церкви

130 років від дня народження Володимира Юхимовича Січинського (1894–1962), українського архітектора, графіка, мистецтвознавця

День Конституції України (Прийнято на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р.)

30

День молодіжних та дитячих громадських організацій (Указ Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р., остання неділя червня)

110 років від дня народження Володимира Миколайовича Челомея (1914–1984), українського механіка, генерального конструктора ракетно-космічної техніки

Секретний конструктор ракетно-космічної техніки До 110-річчя від дня народження Володимира Челомея

Челомей Володимир Миколайович (30.06.1914–08.12.1984) – один із засновників ракетобудування та космонавтики, видатний учений у галузі механіки та процесів управління. Він був чи не найбільш засекреченим радянським ученим, що накладало суворе табу на його громадське життя та діяльність.

Грандіозність і багатогранність завдань, які розв'язував Володимир Челомей, його унікальна обдарованість часто вносили складність і навіть драматичність у яскраву творчу долю, яка, незважаючи на всі удари та спокуси, була увінчана чудовими досягненнями.

Володимир Челомей народився в повітовому містечку Седльце (нині – Мазовецьке воєводство Польщі). Батьки працювали народними вчителями, згодом батько влаштувався інженером, а мати – викладачкою біології.

Перша світова війна, яка розпочалася одразу після народження Володимира, змусила родину переїхати подалі від воєнних дій, на батьківщину матері – на Полтавщину (її дівоче прізвище – Клочко).

Володимир зростав в інтелігентному середовищі, рано навчився читати й писати. Любив грати на фортепіано. Цікавився фізикою, інженерією, технікою. У 14 років сконструював фотоапарат. Закінчивши семирічну школу й автомобільний технікум, вступив на авіаційний факультет Київського політехнічного інституту. Уже за рік цей факультет перевели до новоствореного Київського авіаційного інституту (КАІ, нині – Національний авіаційний університет). Вісімнадцятирічний юнак свідомо обрав професію та університет, адже саме тут формувалася знаменита київська авіаційна школа.

Під час навчання в КАІ Володимир почав активно займатися науковою роботою, опублікував понад два десятки статей із проблем прикладної математики й механіки. Підготував і прочитав 70-годинний курс лекцій з теорії коливань для інженерів моторобудівного заводу в Запоріжжі. На рік раніше передбаченого терміну він закінчив навчання та захистив дипломну роботу, яка була визнана на рівні дисертації кандидата технічних наук.

1940 р. Володимир став одним із 50 кращих молодих вчених колишнього Союзу, яких було прийнято в спеціальну докторантуру Академії наук. Докторську дисертацію він написав і захистився в найкоротші терміни, але війна змінила плани.

Володимир Миколайович Челомей почав працювати в Центральному інституті авіаційного моторобудування ім. П. Баранова. Став одним із тих людей, хто створив «ракетний щит» і проклав людству дорогу у Всесвіт. Під його керівництвом були створені майже всі крилаті ракети для військово-морського флоту, балістичні ракети для підводних човнів, багатоступеневі міжконтинентальні балістичні ракети, антиракети та прототипи супутників-внищувачів, здатні маневрувати на навколоземних орбітах і знищувати ворожі космічні апарати.

Ракета-носій «Протон» з'явилася на світ завдяки наполегливості конструктора Володимира Челомея. За останні півстоліття різними модифікаціями цієї ракети-носія було здійснено понад 360 пусків.

Його останні космічні проекти були реалізовані без нього. Важкі супутники «Космос-1870» і «Алмаз-1А» з радіолокаційним комплексом були виведені на орбіту в 1987 і 1991 рр. з метою дистанційного зондування Землі. Багато космічних розробок конструктора використовуються і сьогодні.

Пішов із життя Володимир Миколайович Челомей сповнений ідей і творчих планів. Він мріяв зустрітися зі своїми американськими колегами, з якими підсвідомо змагався все життя. Мріяв своїми очима побачити великий і прекрасний світ, який знав тільки зі знімків своїх супутників-розвідників. Мріяв побувати в маленькому польському містечку, де народився, і, можливо, знайти своїх родичів.

Довгий час ім'я Володимира Миколайовича Челомея було практично невідоме і таємницею через його роботу в оборонних проєктах країни. Його було розсекречено відразу після смерті й перетворено на легенду. Ім'я вченого увічнено в назвах вулиць, навчальних закладів і навіть астероїда. Пам'ятники й бюсти на його вшанування встановлені в багатьох містах. На алеї видатних учених рідного йому Київського політехнічного інституту встановлено пам'ятник єдиному у світі конструктору, який блискуче розробив довготривалі орбітальні станції, космічні апарати, крилаті ракети.

Абліцов В. Вчені України – лауреати міжнародних премій і нагород: [В. М. Челомей] / В. Абліцов // Наука України у світовому інформаційному просторі / В. Абліцов. – Київ : Академперіодика, 2008. – С. 88–89.

Видатні діячі ракетно-космічної України = Outstanding personalities of rocket and space Ukraine / [авт.-упоряд. М. О. Мітрахов ; пер. укр. Т. Конєва, І. Сучкова ; пер. англ. В. Демчук, Н. Кириченко] ; Держ. косм. агентство України. – Київ : Спејс-інформ, 2015. – 172 с.

Гребенніков В. М. Володимир Челомей – випускник і викладач Київського авіаційного інституту. Київський період життя видатного конструктора ракетно-космічної техніки В. М. Челомея [Електронний ресурс] / В. М. Гребенніков, В. Д. Романенко, Р. В. Ситник // Аерокосмічний факультет. Національний Авіаційний Університет : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <http://aki.nau.edu.ua/volodymyr-chelomei/>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 12.04.2023.

Дормідонтов А. Г. Челомей Володимир Миколайович. Біографія [Електронний ресурс] / А. Г. Дормідонтов // Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://kpi.ua/chelomey-about>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 12.04.2023.

Згуровський М. З. Володимир Челомей: засекречений конструктор / М. З. Згуровський // Київські політехніки біля витоків світової авіації, космонавтики та ракетобудування / М. З. Згуровський. – Київ, 2016. – С. 319–336.

Згуровський М. Секретний конструктор : до 95-річчя від дня народж. Володимира Челомея [Електронний ресурс] / Михайло Згуровський // ZN.UA : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://zn.ua/SOCIUM/>

zasekrechennyy_konstruktor__k_95-letiyu_so_dnya_rozhdeniya_vladimira_chelomeya.html. – Опубліковано : 31.07.2009. – Назва з екрана. – Дата звернення : 12.04.2023.

Карамаш С. Ю. Київський період життя видатного конструктора ракетно-космічної техніки В. М. Челомея / С. Ю. Карамаш // Архіви України. – 2019. – № 2. – С. 136–150. – Електрон. аналог друк. вид. : режим доступу : https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/2020/01/AU-2_2019.indd_.pdf.

Пістоленко І. О. Володимир Миколайович Челомей у роки дитинства та становлення його як ученого та конструктора (1914–1941) / І. О. Пістоленко // Полтавщина в аерокосмічній історії : монографія. – Полтава, 2009. – Ч. III. – С. 149–163.

Царенко О. М. Конструкторські розробки В. М. Челомея / О. М. Царенко, С. І. Рябець // Нариси з історії техніки та технологій / О. М. Царенко, С. І. Рябець. – Кіровоград, 2010. – С. 482–484.

Шаров І. Глибокий теоретик, винахідливий інженер: [В. М. Челомей] / Ігорь Шаров // Вчені України : 100 видатних імен / Ігор Шаров. – Київ : АртЕк, 2006. – С. 435–438.

Шевелева М. Володимир Челомей – засекречений конструктор ракетно-космічної техніки [Електронний ресурс] / Мар'яна Шевелева // Український інтерес : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://uain.press/blogs/volodymyr-chelomej-zasekrechenyj-konstruktor-raketno-kosmichnoyi-tehniky-1279550>. – Опубліковано : 30.06.2022. – Назва з екрана. – Дата звернення : 12.04.2023.

Липень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

15

Міжнародний день навичок молоді (Резолюція ООН A/RES/69/145 від 18.12.2014 р.)

30

Міжнародний день дружби (Резолюція ООН A/RES/65/275 від 27.04.2011 р.)

Всесвітній день боротьби з торгівлею людьми (Резолюція ООН A/RES/68/192 від 18.12.2013 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

1

90 років від дня народження Ігоря Авксентійовича Грабовського (1934–1992), українського кінорежисера

220 років від дня народження Жорж Санд (Амандіна Аврора Люсіль Дюпен) (1804–1876), французької письменниці

2

310 років від дня народження Крістофа Віллібальда Глюка (1714–1787), австрійського композитора, реформатора опери

7

140 років від дня народження Ліона Фейхтвангера (1884–1958), німецького письменника єврейського походження

8

130 років від дня народження Петра Леонідовича Капиці (1894–1984), фізика, винахідника, лавреата Нобелівської премії

12

40 років від дня народження Павла Петровича Коробчука (1984), українського письменника, музиканта, журналіста

90 років від дня народження Анатолія Захаровича Москаленка (1934–1999), українського письменника, заслуженого журналіста України, першого директора Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, дійсного члена Міжнародної академії інформатизації, академіка Академії наук вищої школи України та її першого віце-президента

90 років від дня народження Вана Кліберна (1934–2013), американського піаніста, першого переможця Міжнародного конкурсу імені Чайковського

100 років від дня народження Василя Лукича Юхимовича (1924–2002), українського поета-пісняря, журналіста

140 років від дня народження Амедео Кліменте Модільяні (1884–1920), італійського художника, скульптора

13

150 років від дня народження Марка Черемшини (1874–1927), українського письменника, громадського діяча, адвоката, доктора права

14

190 років від дня народження Миколи Олександровича Корфа (1834–1883), українського педагога, просвітника, земського діяча, почесного члена Женевської Академії наук

16

110 років від дня народження Михайла Івановича Томчанина (1914–1975), українського письменника, перекладача

19

190 років від дня народження Едгара Дега (1834–1917), французького художника, скульптора

20

160 років від дня народження Еріка Акселя Карлфельдта (1864–1931), шведського поета, лауреата Нобелівської премії

720 років від дня народження Франческо Петрарки (1304–1374), італійського поета, ученого

22

110 років від дня народження Романа Олексійовича Селівачова (1914–1995), художника-поліграфіста, графіка

24

130 років від дня народження Бориса Дмитровича Крупницького (1894–1956), українського науковця, історика, освітнього діяча

27

200 років від дня народження Олександра Дюма (сина) (1824–1895), французького письменника

28

День хрещення Київської Русі – України (Указ Президента України № 668/2008 від 25.07.2008 р.)

120 років від дня народження Володимира Микитовича Андрущенка (1904–1977), українського живописця

190 років від часу відкриття Київського університету (Київський національний університет імені Тараса Шевченка) (1834)

220 років від дня народження Людвіга Фейєрбаха (1804–1872), німецького філософа

29

110 років від дня народження Петра Степановича Сулименка (1914–1996), українського живописця

31

110 років від дня народження Луї де Фюнеса (1914–1983), французького кіноактора

Паризька зірка в чоловічому костюмі До 220-річчя від дня народження Жорж Санд

Жорж Санд (справжнє ім'я Амандіна Аврора Люсіль Дюпен, після шлюбу – баронеса Дюдеван) (01.07.1804–08.06.1876) – легендарна письменниця французької літератури, одна з найвизначніших постатей у європейському романтизмі.

Амандіна Аврора Люсіль Дюпен народилася в столиці Франції – Парижі. Батько – Моріс Дюпен – належав до знатного роду, який походить від герцога Моріса Саксонського. Мати Аврора була з селянської родини, і бабуся-графиня недобре ставилася до неї. Дівчинка жила з графинею і страждала через брак материнської уваги.

У 17-річному віці Аврора здобула освіту в католицькому монастирі. Любов до літератури їй прищепила бабуся, і дівчинка із задоволенням занурювалася в читання. Особливо вона любила творчість Жан-Жака Руссо, яка наклала свій відбиток на її творчість.

Після смерті бабусі Аврора стала зовсім самотньою. У цей період вона захоплюється Казимиром Дюдеваном, своїм майбутнім чоловіком. У вересні 1822 р. вони вінчаються в паризькому храмі й переїжджають у маєток Ноан.

Сімейне життя подружньої пари не склалося. Раптове одруження далось взнаки: молоді люди не встигли пізнати одне одного. Вони виявилися різними людьми. Однак у шлюбі народилося двоє дітей – дочка Соланж і син Моріс. Біографи письменниці приписують батьківство дітей іншому чоловіку – Ажассону де Грансаню. Після восьми років подружнього життя Аврора залишила чоловіка.

Недовзі жінка захоплюється Жюлем Сандо й переїжджає до Парижа. Щоб роздобути кошти для існування, Аврора стала займатися письменницькою працею. Її перший твір, написаний 1831 р. у співавторстві з Жюлем Сандо, мав назву «Роза і Бланш».

На самому початку своєї творчості письменниця розробила новий жанр у французькій літературі XIX ст. – психологічний романтичний роман із мінімальною кількістю акторів і зовнішніх подій. Вона прагнула переосмислити літературну традицію і розкрити жіночі характери як об'єкти психологічного зображення. Товариська, екстравагантна жінка з незмінною сигаретою стала центром літературного товариства.

Аврора Дюдеван відмовилася від жіночого імені, підписувала свої романи чоловічим ім'ям і носила чоловічий одяг, хотіла змінити й зовнішність, і свідомість, писала й говорила про себе тільки в чоловічому роді. Виступаючи проти інституту буржуазного шлюбу, Жорж Санд стала втіленням «емансипи» свого часу і центром уваги паризької публіки.

Активна, незалежна Аврора мала статус баронеси, проте відвідувала такі місця французької столиці, які не відповідали ні її статусу, ні віку, ні статі.

1832 р. Жорж Санд написала роман «Індіана», який присвятила рівноправності жінок. У період 1832–1834 рр. вийшли у світ романи «Жак», «Валентина», «Лелія».

1836 р. Аврора офіційно розлучилася з першим чоловіком і залишилася жити з дітьми в Ноані.

У період французької революції переїхала до Парижа, захопилася її ідеями й виступала за республіканців. У травні 1848 р. за активну політичну діяльність її мало не заарештували.

Останні 25 років життя Жорж Санд провела в Ноані. Займалася вихованням своїх онуків та продовжувала писати.

Жорж Санд – це великий світ прекрасних образів, духовних пошуків і відкриття істини, і хто входить у цей світ, залишається в ньому назавжди, тому що без Санд неможливо уявити світову літературу. Нарівні з Віктором Гюго і Чарльзом Діккенсом Жорж Санд називають найбільшим гуманістом своєї епохи. І не дарма, адже вона змогла крізь усі свої твори провести ідеї милосердя і співчуття.

Народжена для світського життя, баронеса Аврора Дюдеван стала першою жінкою, яка кинула виклик суспільству своїм життям та творчістю. Вона не лише писала романи, а й виборювала право жінок на любов і свободу. Проживши складне й суперечливе життя, Жорж Санд дійшла висновку, що людина щодня має жити ніби востаннє, тобто робити все, що вона може, даруючи любов і тепло іншим.

Жорж Санд не тільки в минулому столітті, а й сьогодні залишається володаркою жіночих душ, відкриває кожному новому поколінню романтичний світ сильних пристрастей та незламних особистостей.

Санд Ж. Валентина. Леоне Леоні : романи / Жорж Санд. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. – 432 с.

Санд Ж. Графиня Рудольштадт : роман / Жорж Санд ; пер. О. Бекетова. – Харків : Фоліо, 2018. – 640 с.

Санд Ж. Індіана : роман / Жорж Санд. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2014. – 320 с.

Санд Ж. Індіана. Валентина. Вона і він : романи / Жорж Санд. – Харків : Експрес, 1992. – 623 с. – (Золотий вік).

Санд Ж. Консуело : роман / Жорж Санд ; пер. В. Бойко. – Харків : Фоліо, 2012. – 768 с.

Санд Ж. Про літературу та мистецтво / Жорж Санд ; упоряд. М. Якуб'як. – Львів : Априорі, 2016. – 264 с.

Санд Ж. Сповідь молодій дівчині / Жорж Санд ; пер. О. Соломарська. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2021. – 512 с.

Ж. Г. (Джеймс Джойс). Жорж Санд – біографія та цікаві факти [Електронний ресурс] / Ж. Г. (Джеймс Джойс) // Dovidka.biz.ua : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://dovidka.biz.ua/zhorzh-sand-biografiya-ta-tsikavi-fakti>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Жорж Санд: біографія письменниці : романи і особисте життя Аврори Дюпен [Електронний ресурс] // Рівне-Ракурс: [просто цікава газета] : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://www.rakurs.govno.ua/22909>. – Опубліковано : 16.02.2017. – Назва з екрана. – Дата звернення : 07.04.2023.

«Любов, як склянка води, дається тому, хто про неї просить» : Жорж Санд – головна бунтарка свого часу [Електронний ресурс] // RadioVan.fm : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : https://www.radiovan.fm/station/article/31911#google_vignette. – Опубліковано : 07.01.2021. – Назва з екрана. – Дата звернення : 07.04.2023.

Улюра Г. Жорж Санд / Ганна Улюра // Ніч на Венері: 113 письменниць, які сяють у темряві / Ганна Улюра ; ред. Олександр Михед. – Київ, 2020. – С. 87–91.

Фемінізм у житті та творчості Жорж Санд : реферат [Електронний ресурс]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://ukrreferat.com/chapters/movoznavstvo/feminizm-u-zhitti-ta-tvorchosti-zhorzh-sand-referat.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 07.04.2023.

Серпень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

9

Міжнародний день корінних народів світу (Резолюція ООН A/RES/49/214 від 1994 р.)

12

Міжнародний день молоді (Резолюція ООН A/RES/54/120 від 17.12.1999 р.)

19

Всесвітній день гуманітарної допомоги (Резолюція ООН A/RES/63/139 від 2008 р.)

29

Міжнародний день дій проти ядерних випробувань (Резолюція ООН A/RES/64/35 від 02.12.2009 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

1

280 років від дня народження Жана Батіста Ламарка (1744–1829), французького зоолога, анатома, натураліста

4

170 років від дня народження Марії Костянтинівни Заньковецької (Адасовська) (1854–1934), української актриси, театральної діячки, провідної зірки українського театру

5

180 років від дня народження Іллі Юхимовича Рєпіна (1844–1930), українського художника-реаліста з козацького роду, іконописця, скульптора, графіка, педагога, майстра живописного портрету

6

90 років від дня народження Геннадія Васильовича Книшова (1934–2015), українського кардіолога, засновника першої в Україні кафедри хірургії серця та магістральних судин, лавреата премії НАН України ім. М. М. Амосова

8

190 років від дня народження Юрія Адальбертовича Федьковича (Осип-Домінік Гординський де Федькович) (1834–1888), українського письменника, громадського та політичного діяча

10

40 років від дня народження Любка Дереша (Любомир Мирославович Дереш) (1984), сучасного українського письменника, представника постмодерністської літератури

11

80 років від дня народження Фредеріка Сміта (1944), американського бізнесмена, засновника американської компанії з послуг логістики FedEx

210 років від дня народження Івана Мажуранича (1814–1890), хорватського поета, політичного діяча

12

День молоді (Указ Президента України № 333/2021 від 29.07.2021 р.)

13

110 років від дня народження Альвіана Платоновича Страшнова (1914–1986), українського архітектора

16

90 років від дня народження П'єра Рішара (П'єр Рішар Моріс Шарль Леопольд Дефей) (1934), французького кіноактора, режисера, коміка

140 років від дня народження Ісаака Прохоровича Мазепи (1884–1952), українського політичного та державного діяча

150 років від часу заснування Київського університету імені Бориса Грінченка (1874)

17

260 років від дня народження Максима Федоровича Берлинського (1764–1848), українського історика, археолога, архівіста, релігійного діяча

18

40 років від дня народження Ірисі Ликович (Ірина Миколаївна Ликович) (1984), української письменниці, журналістки

200 років від дня народження П'єра Мартена (1824–1915), французького металурга, винахідника мартенівської печі

19

100 років від дня народження Костянтина Матвійовича Ломикіна (1924–1993), українського живописця, народного художника України

20

100 років від дня народження Платона Григоровича Костюка (1924–2010), українського фізіолога, нейрофізіолога, біофізика, засновника Міжнародного центру молекулярної фізіології НАН України

22

180 років від дня народження Джорджа Де-Лонга (1844–1881), американського дослідника Арктики, капітан-лейтенанта флоту США

23

День Державного Прапора України (Указ Президента України № 987/2004 від 23.08.2004 р.)

50 років від дня народження Сергія Вікторовича Жадана (1974), українського письменника, перекладача, громадського діяча, фронтмена гуртів «Жадан і Собаки» та «Лінія Маннергейма»

24

День Незалежності України (Постанова Верховної Ради України № 2143-XII від 20.02.1992 р.)

25

40 років від дня народження Таїс Золотковської (1984), української письменниці, засновниці Клубу анонімних авторів

100 років від дня народження Павла Архиповича Загребельного (1924–2009), українського письменника, сценариста, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

27

250 років від дня народження Павла Павловича Білецького-Носенка (1774–1856), українського письменника, педагога, лексикографа

Молодий і перспективний Любоко Дереш До 40-річчя від дня народження

Любоко Дереш (Любомир Мирославович Дереш) – один із найвідоміших сучасних українських авторів – прозаїк, есеїст, сценарист, лектор, куратор, розробник інноваційних підходів у творчості. Його творчий шлях почався у 15-річному віці. Книги, що виходили з-під його пера, захоплювали переважно тінейджерів. Однак Дереш пише не тільки про них, а й передає їхні історії, часто загорнені в упаковку містичних подій. У них читач знайде для себе любов і наркотики, а хтось – наркотики і любов. Doroslіshaючи, письменник почав додавати у твори більше філософських та злободенних елементів, завдяки чому привернув увагу старших читачів.

Любоко Дереш народився 10 серпня 1984 р. у м. Пустомити Львівської області). Навчався у середній школі Пустомитів, закінчив Львівський фізико-математичний лицей та економічний факультет Львівського університету ім. І. Франка (спеціальність «Облік і аудит»).

Перший роман «Культ» вийшов 2002 р. і приніс шалену славу 18-річному автору. Потім світ побачили не менш резонансні романи «Поклоніння ящірці», «Архе», «Намір!», «Трохи п'єтми». Після п'ятирічної перерви з'являється роман «Голова Якова» (2012), що викликав чимало дискусій у літературних колах. 2013 р. на ювілейному XX Форумі видавців у Львові письменник презентує одразу дві книги: збірку повістей «Миротворець» і роман «Остання любов Асури Махараджа».

Мирослав бере активну участь у культурних та інтелектуальних процесах країни, зокрема співпрацює з низкою дискусійних клубів.

З 2007 р. є членом Всесвітньої Ліги «Розум поза наркотиком» і пропагує здоровий спосіб життя.

Наприкінці 2013 р. Дереш розпочав Марафон «100 книжок за 400 днів», покликаний привернути увагу до читання серед молоді.

Книги Любко Дереша перекладаються кількома європейськими мовами й мають попит за кордоном. Права на видання його книжок придбали провідні видавництва Європи.

Любко Дереш – український письменник, якого читає Європа, автор національних бестселерів, лідер нового літературного покоління та кумир молоді.

Дереш Л. Ганя – заклиначка змій / Л. Дереш ; худож. А. Котова. – Київ : Грані-Т, 2006.

Ч. 1. Осіння казка. – 24 с. : іл.

Ч. 2. Чи є море на Венері, або Котяра-інопланетяра. – 16 с. : іл.

Дереш Л. Голова Якова : алхімічна комедія / Любко Дереш. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2012. – 240 с.

Дереш Л. Дивні дні Гані Грак / Л. Дереш ; худож. А. Котова. – Київ : Грані-Т, 2007. – 112 с. : іл.

Дереш Л. Культ : роман / Л. Дереш. – Харків : Фоліо, 2010. – 219 с. – (Графіті).

Дереш Л. Любко Дереш про М. Гоголя, М. Твена, Н. Теслу, А. Ейнштейна, С. Кінга / Л. Дереш. – Київ : Грані-Т, 2007. – 72 с. – (Життя видатних дітей).

Дереш Л. Миротворець : [повісті] / Л. Дереш. – Львів : Вид-во Анетти Антоненко, 2015. – 196 с.

Дереш Л. Намір! / Л. Дереш. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2008. – 272 с.

Дереш Л. Спустошення : роман / Л. Дереш. – Львів : Вид-во А. Антоненко, 2017. – 448 с.

Дереш Л. Там, де вітер / Л. Дереш. – Львів : Вид-во Анетти Антоненко, 2021. – 304 с.

Дереш Л. Трохи п'їтьми, або На краю світу / Л. Дереш. – Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2008. – 288 с.

Любко Дереш – чудесне «дитя» // Харчук Р. Б. Сучасна українська проза. Постмодерний період : навч. посіб. / Р. Б. Харчук. – 2-ге вид., стер. – Київ : Академія, 2011. – С. 220–225. – (Альма-матер).

Рябчій І. Любко Дереш / І. Рябчій // Двічі по десять: обличчя і голоси / І. Рябчій. – Львів, 2015. – С. 213–225.

Трициліндровий двигун любові: Ю. Андрухович, Л. Дереш, С. Жадан : збірка. – Харків : Фоліо, 2009. – 219 с. – (Графіті).

«Утікаємо у спогади або занадто переймаємося майбутнім. І втрачаємо зв'язок із теперішнім моментом»: Любко Дереш // Країна. – 2017. – № 38. – С. 28–30.

Я – частина світу. Любко Дереш : метод.-бібліогр. матеріали / [упоряд. : О. Вахула, Л. Цюцюра ; ред. Д. Дигас ; наук. ред. І. Лешнівська] ; Львів. обл. універс. наук. б-ка. – Львів : ЛОУНБ, 2021. – 24 с. : іл. – (#Читай UA. Нове літературне покоління).

Вересень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

5

Міжнародний день благодійності (Резолюція ООН A/RES/67/105 від 17.12.2012 р.)

7

Міжнародний день чистого повітря та блакитного неба (Резолюція ООН A/74/381 від 19.12.2019 р.)

8

Міжнародний день письменності (грамотності) (Резолюція ЮНЕСКО № 1.141 від 1966 р.)

10

Всесвітній день запобігання самогубствам (суїциду). Проводиться з ініціативи Міжнародної асоціації із запобігання самогубствам (МАПС) й активної підтримки ВООЗ та під патронатом ООН

15

Міжнародний день демократії (Резолюція ООН A/RES/62/7 від 08.11.2007 р.)

16

Міжнародний день охорони озонowego шару (Резолюція ООН A/RES/49/114 від 1994 р.)

21

Міжнародний день миру (Резолюція ООН 55/282 від 07.09.2001 р.)

26

Європейський день мов (Ініціатива Ради Європи з 2001 р.)

27

Всесвітній день туризму (Резолюція Всесвітньої туристичної організації 1979 р.)

28

Міжнародний день загального доступу до інформації (Резолюція ООН A/RES/74/5 від 2019 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

1

День знань (Відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту» № 463-IX від 16.01.2020 р., ст. 10, п. 3)

135 років від дня народження Ольги Михайлівни Басараб (Левицька) (1889–1924), громадської діячки Галичини початку ХХ ст., організаторки благодійної діяльності

2

60 років від дня народження Кіану Рівза (1964), канадського актора, режисера, продюсера, музиканта

110 років від дня народження Петра Петровича Михайленка (1914–2008), українського правника, ученого, педагога

3

160 років від дня народження Мусія Степановича Кононенка (1864–1922), українського письменника, економіста, громадського діяча, члена Братства тарасівців

4

200 років від дня народження Антона Брукнера (1824–1896), австрійського композитора, органіста, педагога

6

90 років від дня народження В'ячеслава Гнатовича Сумського (1934–2007), українського актора, народного артиста України

100 років від дня народження Михайла Юліановича Брайчевського (1924–2001), українського історика, археолога, нумізмата, громадського діяча

8

110 років від дня народження Павла Юхимовича Ключини (Ключник) (1914–1972), українського поета-байкаря, прозаїка, журналіста, педагога

160 років від дня народження Дмитра Володимировича Ахшарумова (1864–1938), українського музичного діяча, скрипаля, диригента, педагога, громадського діяча

9

160 років від дня народження Івана Михайловича Колесси (1864–1898), українського фольклориста, етнографа

255 років від дня народження Івана Петровича Котляревського (1769–1838), українського письменника, перекладача, просвітителя, драматурга

10

130 років від дня народження Олександра Петровича Довженка (1894–1956), українського кінорежисера, письменника, художника, класика світового кіноматографа, громадського діяча

400 років від дня народження Томаса Сіденхема (1624–1689), англійського лікаря, реформатора практичної медицини

11

160 років від дня народження Павла Арсеновича Грабовського (1864–1902), українського поета, лірика, публіциста, перекладача, поборника національної свободи українців

500 років від дня народження П'єра де Ронсара (1524–1585), французького поета, представника епохи Відродження

12

110 років від дня народження Олександра Васильовича Сальмана (1914–1971), українського театрального декоратора, графіка

13

130 років від дня народження Джона Бойтона Прістлі (1894–1984), англійського письменника, драматурга, театрального режисера

150 років від дня народження Арнольда Шенберга (1874–1951), австрійського композитора, диригента, педагога, засновника Нової віденської школи

190 років від дня народження Анатолія Патрикійовича Свидницького (1834–1871), українського письменника, фольклориста, етнографа, публіциста, педагога, громадського діяча

14

День українського кіно (Указ Президента України № 52/96 «Про день українського кіно» від 12.01.1996 р., відзначається в другу суботу вересня)

День фізичної культури і спорту (Указ Президента України № 340/94 «Про День фізкультури і спорту» від 29.06.1994 р., відзначається в другу суботу вересня)

160 років від дня народження Роберта Сесілі (1864–1958), британського юриста, громадського та державного діяча, співробітника Ліги Націй, лауреата Нобелівської премії

15

130 років від дня народження Жана Ренуара (1894–1979), французького кінорежисера, актора, продюсера, сценариста

220 років від дня народження Михайла Олександровича Максимовича (1804–1873), видатного українського науковця, енциклопедиста, фольклориста, історика, філолога, етнографа, ботаніка, поета, архівознавця та природознавця

16

110 років від дня народження Володимира Васильовича Хитька (1914–1984), українського майстра художнього різьблення по дереву

17

160 років від дня народження Михайла Михайловича Коцюбинського (1864–1913), українського письменника, громадського та культурного діяча, співзасновника підпільного Братства тарасівців (1891)

18

95 років від дня народження Алли Олександрівни Горської (1929–1970), української художниці, дисидентки

20

90 років від дня народження Софі Лорен (Софія Віллані Шіколоне) (1934), італійської кіноактриси, нагородженої численними міжнародними нагородами

95 років від дня народження Івана Олексійовича Світличного (1929–1992), українського поета, літературознавця, критика, шістдесятника (репресований), лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

21

240 років від дня народження Євстасія (Остапа) Петровича Рудиковського (1784–1851), українського письменника, збирача фольклору й етнографічних матеріалів

22

110 років від дня народження Ольги Галактіонівни Шиян (1914–2001), української майстрині народної керамічної іграшки та скульптури

120 років від дня народження Еліуса Мойсейовича Фрідмана (1904–1982), українського скульптора-монументаліста

23

90 років від дня народження Миколи Миколайовича Ільницького (1934), українського літературознавця, поета, критика, історика літератури, перекладача

140 років від дня народження Якіма Якимовича Яреми (1884–1964), українського філософа, етнопсихолога, педагога, мовознавця, літературознавця, культурно-освітнього діяча

24

110 років від дня народження Дмитра Григоровича Дереча (1914–2007), українського письменника, перекладача, драматурга

130 років від дня народження Романа Купчинського (1894–1976), українського поета, прозаїка, журналіста, композитора

25

220 років від дня народження Міхала Грабовського (1804–1863), польського письменника, літературного критика, публіциста, історика, представника «української школи» в польськомовній літературі

26

270 років від дня народження Жозефа Луї Пруста (1754–1826), французького хіміка, ученого

27

135 років від дня народження Олександра Костянтиновича Дорошкевича (С. Дорош) (1889–1946), українського літературознавця, літературного критика доби Розстріляного відродження, педагога

200 років від дня народження Бенджаміна Апторпа Гулда (1824–1896), американського астронома

28

90 років від дня народження Бріжит Анн-Марі Бардо (1934), французької кіноактриси, співачки, громадської діячки, активістки руху за права тварин, засновниці фонду захисту тварин Fondation Brigitte Bardot

170 років від дня народження Гната Гнатовича Рошковича (1854–1915), угорського живописця, графіка українського походження

29

День пам'яті трагедії Бабиного Яру

150 років від дня народження Володимира Федоровича Дурдуківського (1874–1938), українського літературознавця, мовознавця, педагога, директора першої української гімназії в Києві

160 років від дня народження Мігеля де Унамуно (1864–1936), іспанського письменника, філософа, представника екзистенціалізму, громадського діяча

30

Всеукраїнський день бібліотек (Указ Президента України № 471/1998 від 14.05.1998 р.)

Співець стрілецької слави До 130-річчя від дня народження Романа Григоровича Купчинського

*Ми пішли в цю світову завірюху тільки тому,
щоби наша Україна... могла проголосити, що хоче мати власне
місце під сонцем... .*

**(Із листа фронтових стрілецьких частин до Загальної
Української Ради, 11 листопада 1915 р.).**

Звернення до історичного минулого визначає наше майбутнє. Ретроспектива подій більш ніж столітньої давнини настільки нагадує наше сьогоднішнє, що паралелі вибудовуються мимоволі – та сама битва за існування нашої держави, той самий одвічний ворог зі сходу – росія. І цілком логічно згадати про героїв тих подій – лицарів легіону Українських січових стрільців, які віддавали своє життя за незалежну Україну, віру, націю і честь.

Із постановом незалежності України повернулися до нас ім'я і творчість Романа Купчинського – колишнього старшини УСС і Української галицької армії (УГА). Його називають творцем історії УСС. У своїх поезіях, прозі, а особливо піснях він відтворив шлях перемог і втрат, радісні й сумні сторінки січової минувшини, сучасником та учасником якої був сам.

Роман Купчинський – веселий і розумний, людина-універсал. Він робив усе і робив якісно – вмів гарно співати, грати на гітарі, складати музику та вірші, писати поеми та романи, воювати, командувати, редагувати, друкувати статті, видавати спогади, виголошувати смішні і дотепні промови. Чіпка Галант, Галактіон Чіпка, Тойсам, Зиз, Мусій Гак, Мирон Доля – усе це псевдоніми знаменитого згодом поета і прозаїка, критика та композитора.

Роман Купчинський народився 24 вересня 1894 р. на Тернопільщині в родині священника. У затишній оселі Купчинських лунали музика, пісні, оповіді з української історії.

Окрім навчання в гімназії та університеті Роман встигав займатися спортом. На одних із перших змагань Товариства студентів вищих шкіл «Україна» переміг у суперництві з метання диска та штовхання ядра, став рекордсменом із легкої атлетики Запорозьких ігрищ, був чемпіоном Галичини з легкої атлетики. Про Романа Купчинського можна писати романи, настільки його життя було насиченим.

Перша світова війна дала шанс Романові проявитися як воякові, бо ще за часів навчання 1914 р. він записався до легіону УСС, пройшов від рядового до команданта чоти, сотні, був ад'ютантом полку в ранзі поручника. Під час активної фази війни Роман із друзями, теж потім відомими авторами, створював і награвав пісні на гітарі, які згодом ставали хітами, а ще – музичним літописом боротьби Українських січових стрільців.

Велику популярність у той час здобула пісня Купчинського «Зажурились галичанки», відома в аранжуванні Миколи Леонтовича під назвою «Плач галичанок», яку тоді віднесли до народних. І нині пісні «Як з Бережан до Кадри», «Ірчик» та «Ми йдемо в бій» співають, проте нечасто згадують автора тексту та музики.

Романові Купчинському вдалося живим повернутися з війни – з піснями, збірками віршів, друзями, з якими потім створив літературну групу «Метуса». Невдовзі опублікував роман-трилогію про життя стрільців «Заметіль». У Львові писав тексти для лялькового театру, став ініціатором створення товариства журналістів імені Франка, у співавторстві написав сценарій до фільму «Для добра і краси», який було відзнято 1937 р., що став першим західноукраїнським повнометражним фільмом.

У 1920–1921 рр. Романа Купчинського було інтерновано, і він перебував у польському таборі для старшини УГА в Тухлі.

Звільнившись із табору, вивчав філософію у Віденському університеті та Українському таємному університеті у Львові. Був членом таємного стрілецького ордену – «Лицарів залізної остроги», який учасники планували перетворити на законспіровану політичну організацію. Однак революційні події 1917 р. в Україні перекреслили всі плани.

Після приходу радянськорі влади на захід України Роман Купчинський виїжджає спершу до Німеччини, а потім до США. Але писати не перестає. Пише пісні вже для повстанців УПА, виходять збірки його пісень, фейлетони та гуморески. Загалом він створив слова і музику до 84 пісень: патріотичних, ліричних, жартівливих, маршових та ін.

У США активно долучався до Об'єднання колишніх вояків Української армії, працював у головній редакційній колегії журналу комбатантських об'єднань Канади і США «Вісті Комбатанта».

На жаль, хвороба перервала можливості творчої та громадської діяльності митця. 10 червня 1976 р. Роман Купчинський відійшов у засвіти в м. Оссінг. Поховано його в маєтку Бавнд Брук, штат Нью-Джерсі.

Найбільшої слави Роман Купчинський здобув своїми стрілецькими піснями. Пісні «Не сміє бути в нас страху», «Ми йдемо в бій» стали бойовими маршами Української повстанської армії.

Купчинський Р. Благословенна зірка ясна. В той вечір Різдвяний. До Віфлеєму. На Різдво : вірші / Р. Купчинський // Богославень: духовна поезія західноукраїнських авторів / ред.-упоряд. : Б. Мельничук, М. Ониськів. – Тернопіль, 1994. – С. 93–95; 191–193; 320.

Купчинський Р. Великий день : драм. поема-містерія. – Тернопіль, 1997. – 45 с.

Купчинський Р. Зажурились галичанки. Сльота : вірші / Р. Купчинський // Атом серця : українська поезія першої половини ХХ століття / упоряд., передм., прим. Ю. Коваліва ; худ. оформ. Б. Сушка. – Київ, 1992. – С. 258–259.

Купчинський Р. Повісті зі стрілецького життя : у 3-х кн. / Р. Купчинський. – Львів : Каменяр, 1991.

Кн. 1. Заметіль I. Курилася доріженька : повість зі стрілецького життя. – 175 с.

Кн. 2. Заметіль II. Перед навалою : повість зі стрілецького життя. – 151 с.

Кн. 3. Заметіль III. У зворах Бескиду : повість зі стрілецького життя. – 143 с.

Купчинський Р. Скоропад : поема / Роман Купчинський. – Львів : Піраміда, 2014. – 148 с.

Боднарчук І. Бард стрілецької музи / І. Боднарчук // Між двома світами / І. Боднарчук. – Донецьк, 1996. – С. 61–72.

Герасимова Г. П. Купчинський Роман Григорович / Г. П. Герасимова, Д. В. Грузін // Енциклопедія історії України : у 10-ти т. / редкол. : В. А. Смолій (гол.) [та ін.] ; Ін-т іст. України НАН України. – Київ, 2008. – Т. 5 : Кон–Кю. – С. 508–560.

Качкан В. Зависта дорога у мандрівку століть. Воскресіння Романа Купчинського / В. Качкан // Хай святиться ім'я твоє. Історія української літератури і культури в персоналіях (XIX – перша половина ХХ ст.). Кн. 4 / В. Качкан. – Івано-Франківськ, 2000. – С 258–279.

Купчинський Роман // «Журавлина» книга. Тернопільська українська західна діаспора : слов. імен / авт.-уклад. : Б. Мельничук, Х. Мельничук, Н. Совінська. – Тернопіль, 2001. – Ч. 2. – С. 128–134.

Купчинський Роман // Історія української літератури ХХ ст. : навч. посіб. для студентів філол. ф-тів вищ. навч. закл. : у 2-х кн. – Київ, 1998. – Кн. 1. – С. 144–145.

Купчинський Роман (псевд. і крипт. – Мусій Гак, Галактіон Чіпка, Мирон-Доля, Тойсам, Зиз, М. Д., Т. С. та ін.) // Панчук І. Тернопільщина в іменах : довідник / Ігор Панчук. – Тернопіль, 2006. – С. 91.

Купчинський Роман Григорович // Література рідного краю : хрестоматія / упоряд. : Н. Ю. Біловус, Л. С. Боруцька, М. М. Кондирева. – Тернопіль, 2011. – С. 258–260.

Матейко Р. Від Золотої Липи до Стрипи / Р. Матейко // Галицькі лицарі волі : українські визвольні змагання на Тернопільщині 1920–1920 років у контексті історії України / Р. Матейко. – Тернопіль, 2002. – С. 23–36.

Медведик П. Купчинський Роман Григорович – поет-лірик і композитор, автор пісень, прозаїк, критик / П. Медведик // Літературно-мистецька та наукова Зборівщина / П. Медведик. – Тернопіль, 1998. – С. 152–154.

Приходько І. Роман Купчинський (1894–1976) / І. Приходько // Творчі портрети українських письменників ХХ ст. / І. Приходько. – Тернопіль, 1993. – С. 140–156.

Роман Григорович Купчинський (1894–1976) – український письменник, журналіст, композитор : [коротка біогр. довідка] // Великодні дзвони дзвонять : гаївки, великодні поезія / упоряд. : О. С. Смоляк, Р. М. Зінь ; Мале підприємство «Діалог». – Тернопіль, 1991. – С. 70–71.

Салига Т. Роман Купчинський: український бард. І не тільки бард... : [життя і творчість] / Тарас Салига // Вогонь, що не згаса... / Тарас Салига. – Київ, 2017. – С. 53–77.

Хома В. Роман Купчинський – український прозаїк, поет, композитор / В. Хома // Літературно-мистецька Козівщина / В. Хома. – Тернопіль, 2003. – С. 55–56.

Жовтень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Міжнародний день музики. Засновано ІМС – Міжнародною музичною радою (Резолюція ІМС при ЮНЕСКО від 1973 р.)

2

Міжнародний день боротьби проти насилля (Резолюція ООН A/RES/61/271 від 15.06.2007 р.)

4

Всесвітній день усмішки – неофіційне свято. Відзначається в першу п'ятницю жовтня з 1999 р. Офіційним спонсором Всесвітнього дня виступає World Smile Foundation

Всесвітній день захисту тварин – неофіційне свято, запроваджене німецьким письменником і зоозахисником Генріхом Ціммерманном (Берлін, 1925 р.)

5

Всесвітній День учителя. Відзначається щорічно в ознаменування річниці підписання Рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів (UNESCOPRESSE, vol. 4, no. 17, p. 9)

24

День Організації Об'єднаних Націй (Резолюція ООН A/RES/2782 (XXVI) від 06.12.1971 р.)

Всесвітній день розвитку інформації (Резолюція ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.)

28

Міжнародний день шкільних бібліотек. Відзначається щорічно в четвертий понеділок жовтня. Засновник свята – Всесвітня організація ЮНЕСКО. За ініціативою Міжнародної асоціації шкільних бібліотек вперше свято було проведено 1999 р.

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

3

145 років від дня народження Володимира Вікторовича Дорошенка (1879–1963), українського бібліографа, знавця української історії, літературознавця, перекладача, літературного критика, громадського та політичного діяча

4

110 років від дня народження Віктора Михайловича Бузника (1914–1968), українського вченого в галузі теплотехніки

5

115 років від дня народження Богдана-Ігора Антонича (1909–1937), українського поета, прозаїка, перекладача, літературознавця

160 років від дня народження Луї Жанна Люм'єра (1864–1948), французького вченого, винахідника кінематографа

6

День працівників освіти (офіційно), або День учителя (Указ Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р., відзначається в першу неділю жовтня)

100 років від дня народження Лева Миколайовича Венедиктова (1924–2017), українського хорового диригента, педагога

100 років від дня народження Володимира Івановича Дарди (1924–1992), українського письменника, поета, громадського діяча

110 років від дня народження Тура Хеєрдала (1914–2002), норвезького етнолога та мандрівника, дослідника культури та походження різних народів світу: полінезійців, індіанців, жителів острова Пасхи, популяризатора науки, письменника

160 років від дня народження Сергія Павловича Шелухіна (1864–1938), українського вченого, історика, письменника, дипломата

9

120 років від дня народження Миколи Платоновича Бажана (1904–1983), українського поета, перекладача, культуролога, енциклопедиста, філософа, державного та громадського діяча, лавреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

10

110 років від дня народження Євгена Миколайовича Кондратюка (1914–1992), українського вченого в галузі ботаніки

130 років від дня народження Віктора Платоновича Петрова (Домонтовича) (1894–1969), українського письменника, філософа, соціального антрополога, літературного критика, археолога, історика, культуролога

12

90 років від дня народження Юрія Миколайовича Щербака (1934), українського письменника, сценариста, публіциста, політика, діяча екологічного руху, дипломата, лікаря-епідеміолога, голови Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка (2016–2019)

14

День захисника України (Указ Президента України № 806 від 14.10.2014 р.)

День Українського козацтва (Указ Президента України № 966/99 від 7.09.1999 р.)

100 років від дня народження Оксани Олександрівни Супрун (1924–1990), української скульпторки

140 років від дня народження Андрія Юхимовича Ратмирова (Тимківський) (1884–1967), українського актора, режисера

15

170 років від дня народження Оскара Фінгала Вайльда (1854–1900), англійського письменника ірландського походження, драматурга, журналіста

180 років від дня народження Фрідріха Вільгельма Ніцше (1844–1900), німецького філософа, представника ірраціоналізму

140 років від дня народження Конона Петровича Безщасного (1884–1967), українського кобзаря, скрипаля, учасника антибільшовицького руху на Кубані

16

110 років від дня народження Андрія Андрійовича Шапрана (1914–1986), українського скульптора

17

210 років від дня народження Якова Федоровича Головацького (1814–1888), українського вченого-славіста, історика, письменника, етнографа, збирача фольклору

19

170 років від дня народження Сергія Івановича Васильківського (1854–1917), українського живописця, пейзажиста, баталіста

20

170 років від дня народження Жана Ніколя Артюра Рембо (1854–1891), французького поета-символіста, мандрівника, підприємця

22

180 років від дня народження Сари Бернар (1844–1923), французької акторки єврейського походження, скульпторки, письменниці

24

90 років від дня народження Уолтера Уільяма Герберта (1934–2007), британського полярного дослідника, художника, керівника трьох експедицій у Гренландію

110 років від дня народження Петра Аврамовича Потапенка (1914–1999), українського бандуриста, хорового диригента

25

60 років від дня народження Хью Герра (1964), американського скалолаза, який унаслідок відмороження в 17 років втратив нижні кінцівки і зробив для себе протези; директора групи механотроніки при випробувальній лабораторії Массачусетського університету, одного з найвідоміших спеціалістів із протезування

26

160 років від дня народження Євгена Пилиповича Вотчала (1864–1937), українського ботаніка, фізіолога рослин, члена НАН України

30

110 років від дня народження Вадима Борисовича Гомоляки (1914–1980), українського композитора, заслуженого діяча мистецтв України

Тур Хеєрдал: життя в подорожах **До 110-річчя від дня народження**

Тур Хеєрдал (06.10.1914–18.04.2002) – норвезький археолог, мандрівник і письменник, дослідник культури і походження різних народів світу: полінезійців, індіанців і жителів острова Пасхи. Здійснив кілька ризикованих подорожей на копіях стародавніх човнів.

Тур Хеєрдал народився в м. Ларвік на півдні Норвегії в сім'ї власника пивоварні і працівниці антропологічного музею.

З дитячих років він цікавився зоологією і 1933 р. вступив до університету м. Осло на природничо-географічний факультет, де познайомився з норвезьким мандрівником Бйорном Крепеліном, який мав величезну бібліотеку з історії та культури Полінезії. Ця зустріч багато в чому визначила подальшу долю Тура Хеєрдала.

До плавання на плоту через Тихий океан його підштовхнули старовинні літописи й малюнки з зображенням плотів інків, а також полінезійські легенди та археологічні свідчення, що давало змогу припускати, що між Південною Америкою та Полінезією могли бути контакти.

Наприкінці 1946 р. мандрівник з невеликою командою однодумців прибув до Перу, де на верфі, безкоштовно наданій урядом Перу, із місцевих матеріалів збудував пліт за кресленнями іспанських конкістадорів – дев'ять п'ятнадцятиметрових стовбурів бальсового дерева були скріплені конопляними мотузками й вистелені бамбуком; основну дев'ятиметрову щоглу зроблено з мангрового дерева і на ній закріплено велике прямокутне вітрило. На плоту була також невелика каюта, вкрита банановим листям. Із провіанту на «Кон-Тікі» були тонна води, 200 кокосів, батат, місцеві фрукти. Армія США безкоштовно надала сухі пайки, консерви та аварійно-рятувальне обладнання. Радіозв'язок підтримувався за допомогою любительської радіостанції, яка працювала на акумуляторних батареях і ручному генераторі. Пліт було названо іменем бога Сонця і верховного божества древніх інків – Кон-Тікі.

«Кон-Тікі» відплив 28 квітня 1947 р. з командою у складі 6 осіб: крім Тура Хеєрдала на плоту було ще чотири норвежці й один швед. Плавучий засіб було відбуксовано на 75 кілометрів від берега, де його підхопила тихоокеанська течія Гумбольдта. Після початку подорожі екіпаж «Кон-Тікі» вперше побачив землю 30 липня. Ще за 5 днів було зроблено невдалу спробу висадитись на один із островів атола Ангатау. Лише 7 серпня, на 101-й день плавання, після подолання 6 980 кілометрів, подорож «Кон-Тікі» закінчилася, коли пліт розбився об рифи поблизу безлюдного острова з архіпелагу Туамоту. Провівши на самоті близько тижня, команда зустріла рибалку, який на каное перевіз їх на сусідній острів. Згодом «Кон-Тікі» з подорожніми було відбуксовано на Таїті французькою шхуною.

За підсумками подорожі Тур Хеєрдал створив фільм «Кон-Тікі», який 1951 р. отримав кінопремію «Оскар» як краща документальна стрічка. Величезний успіх також мала книга Хеєрдала «Експедиція «Кон-Тікі», перекладена 70 мовами й видана загальним тиражем 50 мільйонів примірників.

Сам Тур Хеєрдал здійснив ще кілька експедицій морями Атлантики, Індійського й Тихого океану, написав 10 книжок про свої подорожі, археологічні дослідження та культуру полінезійців, індіанців і жителів острова Пасхи, ставши одним із найбільших популяризаторів науки ХХ ст.

Його було нагороджено численними медалями та преміями, а також відзначено одинадцятьма почесними ступенями університетів Америки та Європи; на батьківщині Тура Хеєрдала було визнано «людиною тисячоліття».

Мандрівник помер у віці 87 років 18 квітня 2002 р. від пухлини головного мозку у своєму маєтку в Італії.

Ще за життя на честь Тура Хеєрдала було встановлено пам'ятник на його батьківщині в Норвегії. У його будинку в Осло було відкрито музей «Кон-Тікі», присвячений життю та діяльності Тура Хеєрдала. У січні 2011 р. до складу ВМС Норвегії увійшов сучасний фрегат Thor Heyerdahl, названий на честь великого мандрівника.

Геєрдал Т. Фату-Хіва. Назад до природи / Тур Геєрдал ; пер. з норв. Ірини Сабор. – Тернопіль : Вид-во «Крок», 2017. – 410 с.

Геєрдал Т. Експедиція Кон-Тікі / Тур Геєрдал ; пер. з норв. Н. Іваничук. – Тернопіль : Вид-во «Крок», 2017. – 356 с.

Дубинянская Я. Тур Хейердал: путешествия дилетанта / Яна Дубинянская // Личности. – 2014. – № 4. – С. 105–123.

Косинська Ю. Феєрія пригод Тура Хейєрдала / Ю. Косинська, О. Крук. – Київ : Мандри, 2013. – 240 с.

Мішалова К. М. Тур Хейєрдал – дух подорожей / К. М. Мішалова // Країна знань. – 2013. – № 9–10. – С. 32–35.

Подорожі Тура Геєрдала // Великі та унікальні географічні відкриття / уклад. : М. В. Зінкевич, Л. В. Петринка. – Тернопіль, 2020. – С. 220–223.

Тур Хейєрдал (1914 г. – 2002 г.) // Мирошникова В. В. 100 знаменитих путешественников / Валентина Валентиновна Мирошникова, Валентин Валентинович Мирошников. – Харьков, 2004. – С. 498–503.

Тур Хеєрдал: «Шукайте рай у собі» // Міжнародний туризм. – 2017. – № 2. – С. 120–123.

Яка найкраща книга по маркетингу очолює рейтинг літератури про бізнес від Людмили Калабухи? [Електронний ресурс] // Людмила Калабуха, бізнес-тренер : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://kalabukha.com.ua/najkrascha-knyha-po-marketynhu/>. – Опубліковано : 31.01.2017. – Назва з екрана. – Дата звернення : 28.02.2023.

Про норвезького мандрівника Тура Хеєрдала та його книги про розвиток людини в бізнесі.

Листопад

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

6

Міжнародний день запобігання експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів (Резолюція ООН A/RES/56/4 від 05.11.2001 р.)

10

Всесвітній день молоді – неофіційне міжнародне свято молоді. Відзначається під егідою Всесвітньої федерації демократичної молоді (ВФДМ), яка веде боротьбу за мир, права молоді, незалежність народів, інтернаціональне згуртування молоді проти колоніалізму, неокolonіалізму, фашизму та расизму (Ініціатива ВДВФ з 1945 р.)

16

Міжнародний день толерантності (Резолюція ООН A/RES/51/95 від 12.12.1996 р.)

17

Міжнародний день студента (Встановлено 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, який відбувся у Празі, на пам'ять чеських студентів-патріотів)

20

Всесвітній день дитини (Резолюція ООН A/RES/836/(IX) від 14.12.1954 р.)

25

Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства над жінками (Резолюція ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

2

140 років від дня народження Олександра Івановича Білецького (1884–1961), українського літературознавця, академіка, заслуженого діяча науки України

3

110 років від дня народження Олега Павловича Куща (1914–1984), українського бібліографа, книгознавця

280 років від дня народження Людвіга Фрідріха Шрьодера (1744–1816), німецького актора, режисера, драматурга

4

140 років від дня народження Григорія Костянтиновича Голоскевича (1884–1935), українського мовознавця, громадського діяча

5

90 років від дня народження Кіри Георгіївни Муратової (1934–2018), української кінорежисерки румунсько-єврейського походження, лавреатки Державної премії імені Олександра Довженка

9

День української писемності та мови (Указ Президента України № 1241/97 від 06.11.1997 р.)

11

160 років від дня народження Альфреда Германа Фріда (1864–1921), австрійського журналіста і пацифіста єврейського походження, лавреата Нобелівської премії

15

110 років від дня народження Володимира Олексійовича Лотарева (1914–1994), українського авіаконструктора

17

День студента (Указ Президента України № 659/99 від 16.06.1999 р.)

21

День Гідності та Свободи (Указ Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р.)

100 років від дня народження Ігоря Івановича Корнейчика (1924–1974), українського бібліографа, педагога

330 років від дня народження Вольтера (Марі Франсуа Аруе) (1694–1778), французького письменника, філософа, історика

22

20 років тому на майдані Незалежності в Києві розпочалася Помаранчева революція (2004)

23

День пам'яті жертв голодомору (Указ Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р., четверта субота місяця)

290 років від дня народження Нікола Ретіфа де ла Бретонна (1734–1806), французького письменника

24

70 років від дня народження Еміра Кустуриці (1954), сербського кінорежисера боснійського походження

160 років від дня народження Анрі Тулуз-Лотрека (1864–1901), французького живописця, графіка

26

130 років від дня народження Норберта Вінера (1894–1964), американського математика, ученого в галузі кібернетики

30

90 років від дня народження Раїси Петрівни Іванченко (1934), української історикині, письменниці

150 років від дня народження Вінстона Черчилля (1874–1965), британського політика, державного діяча ХХ ст., письменника, лавреата Нобелівської премії

«Ніколи не здаватися!»

До 150-річчя від дня народження Вінстона Черчилля

Вінстон Леонард Спенсер-Черчилль (30.11.1874–24.01.1965) – легендарна особистість у британській історії, державний і політичний діяч, прем'єр-міністр Великої Британії (1940–1945, 1951–1955), військовий, журналіст, письменник, почесний член Британської академії, лауреат Нобелівської премії з літератури (1953). Він був однією з найяскравіших постатей ХХ ст.

Щоби стати блискучим політиком та досягти своєї вершини, Вінстон Черчилль боровся з власними недоліками і все життя наполегливо працював над собою. Його життя – яскравий взірець того, як вірність власній особистості, попри серйозні перешкоди й грікі поразки, сприяли політичній кар'єрі.

Після вступу до британської армії він проходив службу в Індії та воював у Судані. Під час бурської війни працював військовим кореспондентом у Південній Африці, де потрапив у полон, але зумів врятуватися.

1900 р. Вінстон приєднався до Консервативної партії в м. Олдем. Розбіжності в деяких питаннях із Консервативною партією змусили державного діяча приєднатися до Ліберальної партії. 1906 р. він отримує місце в її лавах.

Продовжуючи політичну кар'єру, Черчилль здобуває нові посади. На посаді державного секретаря колоній був відповідальним за внутрішні справи, торгівлю та військово-морські напрями.

1917 р. повернувся до уряду та обіймав послідовно посади міністра у справах озброєнь, військового міністра та міністра у справах ВПС, міністра у справах колоній.

Після повернення до Консервативної партії 1924 р. став керівником Британського казначейства. Отже, Черчилль взяв на себе контроль за поверненням Сполученого Королівства до золотого стандарту. Наслідком цього заходу став сценарій, позначений дефляцією, протестами гірничих робітників та зростанням безробіття.

Стурбований зростанням нацизму, він попередив про небезпеку, яку являв прихід до влади Адольфа Гітлера. Черчилль підкреслював, що Велика Британія має докласти промислових зусиль, які б дали їй змогу мати військово-повітряні сили, сильніші за німецькі. Поки Німеччина продовжувала нарощувати військові витрати, а виробництво військового матеріалу зростало, Черчилль безпомічно спостерігав, як тодішній прем'єр-міністр Чемберлен проводив політику пактів із Гітлером.

Після падіння Чемберлена і приходу Черчилля до влади в травні 1940 р., коли Британія сама боролася проти гітлерівської Німеччини, він втілював у життя опір нацизму і сформував уряд національної єдності.

Саме добрі стосунки зі США та їхнім президентом Франкліном Д. Рузвельтом дали змогу Великій Британії постачати зброю та запаси через Північну

Атлантику. У цьому сенсі Сполучені Штати затвердили так званий Закон про позику та лізинг, згідно з яким країни, як-от Велика Британія, платитимуть за матеріали, надані наприкінці Другої світової війни.

Прем'єр-міністр брав участь у розробленні стратегії перемоги союзників на конференціях у Вашингтоні, Москві, Касабланці та Тегерані.

Незважаючи на своє безперечне керівництво під час Другої світової війни, Черчилль був непопулярним серед солдатів та громадськості, особливо через свою протилежну позицію в державних службах, як-от освіта та охорона здоров'я. Усе це привело до його поразки на виборах 1945 р. від Лейбористської партії Клементя Еттли.

Після війни він твердо захищав об'єднану Європу з державами, які співпрацювали та долали розбіжності минулого. Саме його європейський дух принесе йому 1956 р. премію Карла Великого, яку отримують ті, хто боровся за мир і союз Європи.

1951 р. Черчилль повертається до керівництва урядом, підтримуючи тісні дружні стосунки зі США та зменшуючи ступінь державного втручання.

Після погіршення стану здоров'я 1955 р. Черчилль склав із себе повноваження прем'єр-міністра, але залишався депутатом парламенту до виборів 1964 р.

24 січня 1965 р. Вінстон Черчилль помер. 30 січня йому влаштували державний похорон – першу таку церемонію для особи не королівської крові з часів Вільяма Гладстона 1898 р.

Черчилль У. Нікогда не здаваться / Уинстон Черчилль. – Київ : Форс, 2018. – 320 с.

Черчілль В. Афоризми та крилаті вислови / Вінстон Черчілль ; пер. з англ. Лесі Дудченко. – Київ : Арій, 2022. – 208 с. – (Антологія мудрості).

Черчілль В. Спогади про Другу світову війну: у 2-х т. / Вінстон Черчілль ; пер. з англ. П. Тарашук. – Київ : Вид-во Жупанського, 2018. – Т. 1. – 496 с. ; Т. 2. – 552 с.

* * *

Гарт Д. Як Черчилль врятував цивілізацію: Епічна історія тринадцяти років, які ледь не знищили цивілізований світ / Джон Гарт, пер. з англ. Я. Губарев. – Харків : Вид-во Ранок ; Фабула, 2019. – 336 с.

Гаффнер С. Черчілль. Біографія / Себастьян Гаффнер; пер. з нім. Роман Осадчук. – Київ : Вид-во Жупанського, 2019. – 160 с.

Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію / Борис Джонсон. – Харків : Vivat, 2019. – 400 с.

Костюченко І. Вінстон Черчилль / Ірина Костюченко. – Київ : Форс Україна, 2020. – 136 с.

Ларсон Е. Велич і ницість. Історія про Черчилля, його родину та спротив під час Лондонського бліцу / Ерік Ларсон. – Київ : Наш формат, 2022. – 592 с.

Рікс Т. Черчилль і Орвелл. Битва за свободу / Томас Рікс ; пер. з англ. Дарина Березіна. – Київ : Лабораторія, 2020. – 320 с.

Грудень

Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята

1

Всесвітній день боротьби зі СНІДом (Резолюція ООН A/RES/43/15 від 27.10.1988 р.)

3

Міжнародний день людей з обмеженими фізичними можливостями (Резолюція ООН A/RES/47/3 від 14.10.1992 р.)

5

Міжнародний день волонтерів в ім'я економічного і соціального розвитку (Резолюція ООН A/RES/40/212 від 17.12.1985 р.)

9

Міжнародний день боротьби з корупцією (Резолюція ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.)

10

Міжнародний день прав людини (Резолюція ООН A/RES/423(V) від 04.12.1950 р.)

Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати

2

40 років від дня народження Марини Сергіївни В'язовської (1989), української математики, авторки рішення задачі комбінаторної геометрії, професорки Федеральної політехнічної школи Лозанни (Швейцарія), лавреатки численних міжнародних нагород

4

190 років від часу заснування Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

5

120 років від дня народження Михайла Гордійовича Дерегуса (1904–1997), українського живописця, графіка, лавреата Національної премії України імені Тараса Шевченка

6

День Збройних Сил України (Постанова Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.)

125 років від дня народження Олександра Петровича Оглоблина (Мезько) (1899–1992), українського історика, політичного діяча, архівіста, бургомистра Києва

8

День благодійності (Указ Президента України № 1220/2007 від 13.12.2007 р., відзначається в другу неділю грудня)

100 років від дня народження Якова Леонтіївича Муляра (1924–1988), українського письменника, драматурга, журналіста

140 років від дня народження Павла Олександровича Гнідича (1884–1919), українського фольклориста, етнографа, історика української літератури

160 років від дня народження Йосипа Конрадовича Пачоського (1864–1942), українського, польського ботаніка, ініціатора створення заповідника «Асканія-Нова», одного з засновників природоохоронної справи в Україні

160 років від дня народження Каміли Клодель (1864–1943), відомої французької жінки-скульпторки реалістичного напрямку

180 років від дня народження Еміля Рено (1844–1918), французького винахідника, художника, популяризатора науки, предтечі анімаційного кіно

320 років від дня народження Антона де Гаєна (1704–1776), австрійського лікаря, філософа

12

100 років від дня народження Івана Овксентійовича Денисюка (1924–2009), українського літературознавця, критика, франкознавця, фольклориста, педагога

14

День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС

100 років від дня народження Раджа Капура (1924–1988), індійського актора, кінорежисера, продюсера

150 років від дня народження Бориса Миколайовича Рожественського (1874–1943), українського вченого в галузі агрономії

370 років від дня народження Данила Павловича Апостола (1654–1734), українського військового, політичного та державного діяча, гетьмана Лівобережної України

15

200 років від дня народження Юліуша Коссака (1824–1899), польського живописця, українця за походженням

16

110 років від дня народження Олександра Олександровича Самохваленка (1914–1977), українського хорового диригента

22

280 років від дня народження Данила Самійловича Самойловича (Сушковський) (1744–1805), українського лікаря, засновника епідеміології, фундатора першого в Україні наукового медичного товариства

23

100 років від дня народження Михайла Григоровича Водяного (Вассерман) (1924–1987), українського артиста оперети, конферансьє, театрального режисера, кіноактора

110 років від дня народження Данила Івановича Безуглого (1914–1977), українського живописця

220 років від дня народження Шарля Огюстена де Сент-Бева (1804–1869), французького письменника, літературного критика

24

110 років від дня народження Кирила Яремовича Цепенди (1914–2003), українського музичного діяча, диригента

180 років від дня народження Євгена Ієронімовича Желехівського (1844–1885), галицького та українського лексикографа, фольклориста, педагога, громадського діяча, творця правопису «желехівки»

25

Різдво Христове (за григоріанським календарем)

130 років від дня народження Спиридона Петровича Добровольського (1894–1977), українського прозаїка, драматурга

130 років від дня народження Миколи Олександровича Фоменка (1894–1961), композитора української діаспори у США, піаніста, педагога, музичного критика

140 років від дня народження Анастасії Борисівни Грінченко (Настя Грінченко) (1884–1908), української письменниці, перекладачки, публіцистки

27

100 років від дня народження Петра Полікарповича Гандзюри (1924–2011), українського письменника-прозаїка

28

90 років від дня народження Михайла Васильовича Косіва (1934), українського літературознавця, письменника, учасника опозиційного руху (шістдесятник), громадського та політичного діяча

160 років від дня народження Анрі Франсуа Жозефа де Реньє (1864–1936), французького письменника

29

130 років від дня народження Михайла Федоровича Анрієнка-Нечитайла (1894–1982), українського живописця, авангардиста, сценографа, новеліста

30

50 років від дня народження Ірми Григорівни Вітовської-Ванца (1974), української акторки театру, кіно, продюсерки, громадської діячки

31

100 років від дня народження Миколи Антоновича Максименка (1924–2016), українського художника, натюрмориста, пейзажиста, народного художника України

Юліуш Коссак – патріарх родини живописців До 200-річчя від дня народження

Юліуш Фортунат Коссак (29.10/15.12.1824–03.02.1899) – шляхтич косівського герба, польський художник-баталіст, графік та ілюстратор, представник реалізму XIX ст.

Патріарх родини відомих митців – Войцеха Коссака, Софії Коссака, Єжи Коссака, Марії Павликовської-Ясножевської.

Юліуш Коссак увійшов в мистецтво в епоху піднесення національно-визвольного руху в країні. Його роботи сповнені динаміки та експресії. Талановитий звятижець працював як в історичному, так і в портретному жанрах.

Народився Юліуш Коссак у місько-сільській гміні Новий Вісьнич, що належить до Бохнянського повіту Малопольського воєводства південної Польщі в родині поміщика Міхала Коссака та його дружини Антоніни Соболевської. Батько майбутнього художника був дрібним шляхтичем герба Кос. У багатьох доступних джерелах зазначено, що пан Міхал Коссак був власником маєтку в с. Княгиничі (нині у складі Івано-Франківської обл.).

Початкову грамоту Юліуш здобув під керівництвом монаха Василіана у Львові, середню освіту – у гімназіях Львова, Станиславова (нині – Івано-Франківськ). Завершував навчання у гімназії при Буцацькому монастирі (Тернопільська область), де викладав, а пізніше керував його дядько Еміліян Коссак.

Мистецьке вчення розпочав у Львові з уроків малювання у Яна Машковського. Був ставленцем Казимира і Юліуша Дідушицьких та Гвальберта Павліковського.

У 1844–1850 рр. жив у маєтках міщан Малої Польщі, на Поділлі, Волині та в Україні, де спостерігав за манерами аристократії і повсякденним життям шляхетських маєтків. Його інтерес до коней, яких він вивчав на полюванні, ходьбі та змаганнях, ще більше посилювався після зустрічі з художником Петром Міхаловським.

1848 р. Юліуш окреслив свою патріотичну позицію, взяв участь у подіях «Весни народів» у Львові.

1852 р. художник відвідав Відень, де вдосконалив своє мистецтво в майстерні Фердинанда Георга Вальдмюллера.

З 1853 до 1855 р. жив у Варшаві, де входив до кола художників, зосереджених навколо Марціна Ольшинського, які були об'єктивними спостерігачами дійсності та відображали в реалістичній традиції польські пейзажі та рідні села.

Одружившись із Зофією Гальчинською, Юліуш Коссак поїхав до Парижа, де провів п'ять років, вивчаючи колекції французьких музеїв.

Невдовзі повернувся до Польщі й оселився у Варшаві, де обійняв посаду завідувача відділу «Ілюстрованого тижневика» (Tygodnik Ilustrowany).

1867 р. Коссак відвідав Всесвітню виставку в Парижі. 1868 р. відправився до Відня, а потім до Мюнхена, де 1869 р. малював у майстерні відомого баталериста Франца Адама.

Остаточо Юліуш оселився в Кракові, де зміцнив свою репутацію художника історичних епізодів, жанрових сцен і парадних портретів. Разом із Брандтом здійснив кілька походів на східні землі Галичини, зокрема до Львова, Жукви, Підгірців і Станиславова (1871), а також на Балту і Домім (1874).

Людина і природа – одна з улюблених тем у мистецтві романтизму, вирішена в сотнях творів різних майстрів. Польський художник Юліуш Коссак висловив це по-своєму.

Його улюбленим методом була акварель, як у меншому, так і в більшому форматах. Вона була предтечою польської школи батального живопису, і її основний предмет апелював до того, що дуже хвилювало поляків, які виступали проти військової окупації своєї країни.

Юліуш Коссак автор понад десяти панорамних картин, які зображують польську кінноту в бою і військових діях проти іноземних загарбників. Він написав серію олійних портретів для польських шляхетських родин, серед яких Фредро, Гневош, Тишкевич, Ліпський, та роду Морстін. Його сільські та пасторальні сцени містили в собі ярмарки коней, сільські весілля, екскурсії на зимове полювання, міфологічні сцени та стайні. Створив серію ілюстрацій до польської епічної літератури, як-от «Пан Тадеуш» Адама Міцкевича, романи Генрика Сенкевича, твори Вінсента Поля, Яна Златоуста Пасека. Сконструював різні почесні медалі для ливарних заводів Кракова.

Наприкінці життя Коссак почав малювати гуцулів. Збереглися кілька його робіт із колоритними мешканцями Карпат. З-поміж них найвідоміша акварель «Пара гуцулів», створена 1892 р.

Талановитий художник виставляв свої роботи на польській землі та за кордоном. Уперше Юліуш Коссак представляв свої роботи у Львові (1847), потім у Краківському товаристві друзів образотворчих мистецтв, а з 1860 р. у Варшавському товаристві заохочення образотворчих мистецтв. Брав участь у міжнародних виставках у Парижі, Дрездені, Відні та Берліні.

Юліуш Коссак став одним зі світил польської культури. Зображуючи великі битви на чолі з вождями польського народу, чітко окреслюючи реалії рідного пейзажу та характерні ознаки життя польської шляхти, увічнюючи сцени полювання і верхової їзди галицьких поміщиків, створивши масштабну галерею кінних портретів шляхетних поляків, він зберіг у пам'яті поколінь героїчні моменти вітчизняної історії.

«Козацька» тематика в польському жанрово-історичному живописі XIX – початку XX ст. : реферат [Електронний ресурс] // History : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://uahistory.co/article1/9zcyj0.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Коссовська І. Юліуш Коссак [Електронний ресурс] / Ірена Коссовська // Culture.pl : [портал]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://culture.pl/ru/artist/yuliuush-kossak>. – Опубліковано : січень 2005. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Медведик П. Коссак Юліуш / П. Медведик, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник : у 4-х т. / редкол. : Г. Яворський [та ін.]. – Тернопіль, 2008. – Т. 3 : П–Я. – С. 193.

Рід Коссаків і Станиславів. Про життя художників, які добре малювали коней [Електронний ресурс] // Репортер : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://report.if.ua/statti/rid-kossakiv-i-stanyslaviv-pro-zhyttya-hudozhnykiv-yaki-dobre-malyuvaly-konej-foto/>. – Опубліковано : 19.12.2021. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Тарасов В. Художник-романтик [Електронний ресурс] / В. Тарасов // Sovfarfor : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://art.sovfarfor.com/izobrazitelnoe-iskusstvo/hudozhnik-romantik>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Юліуш Коссак [Електронний ресурс] // Timenote : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://timenote.info/ua/Juliush-Kossak>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Юліуш Коссак (1824–1899) [Електронний ресурс] // Very Important Lot : [сайт]. – Електрон. текст. – Режим доступу : <https://timenote.info/ua/Juliush-Kossak>. – Назва з екрана. – Дата звернення : 14.03.2023.

Юліуш Коссак. В'їзд Яна III Собеського до Відня, 1883. Національний музей. Варшава : фото // Грані світу. Україна – Польща: єдність зброї крізь віки : альбом / авт.-уклад. : Тарас Возняк, Ірина Магдиш. – Київ, 2007. – С. 68.

Юліуш Коссак. Собеський під Віднем (Прапор пророка), 1982. Національний музей. Варшава : фото // Грані світу. Україна – Польща: єдність зброї крізь віки : альбом / авт.-уклад. : Тарас Возняк, Ірина Магдиш. – Київ, 2007. – С. 68.

Зміст

Міжнародні десятиліття за рішенням ООН	3
На державному рівні оголошено	3
2024 року виповнюється:	
I. Відомі події в Україні	3
II. Видатні особистості	3
III. Відомі події світової історії	4
Січень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	5
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	5
Великий Майстер «українського поетичного кіно» До 100-річчя від дня народження Сергія Параджанова (уклад. В. Вовк)	8
Лютий	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	12
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	12
«Апостол» – видатна пам'ятка книжкового мистецтва До 450-річчя друкованої книги на території України (уклад. В. Вовк)	14
Березень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	18
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	18
Великий чарівник Гаррі Гудіні До 150-річчя від дня народження (уклад. Ю. Круть)	21
Квітень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	24
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	25
Іммануїл Кант – творець німецької класичної філософії До 300-річчя від дня народження (уклад. Ю. Круть)	27
Травень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	30
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	30
Геній сюрреалізму До 120-річчя від дня народження Сальвадора Далі (уклад. Ю. Круть)	31
Червень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	34
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	34

Секретний конструктор ракетно-космічної техніки До 110-річчя від дня народження Володимира Челомея (уклад. В. Вовк)	35
Липень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	44
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	44
Паризька зірка в чоловічому костюмі До 220-річчя від дня народження Жорж Санд (уклад. В. Вовк)	41
Серпень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	44
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	44
Молодий і перспективний Любко Дереш До 40-річчя від дня народження (уклад. Ю. Круть)	46
Вересень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	49
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	49
Співець стрілецької слави До 130-річчя від дня народження Романа Григоровича Купчинського (уклад. В. Вовк)	53
Жовтень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	57
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	57
Тур Хеєрдал: життя в подорожах До 110-річчя від дня народження (уклад. Ю. Круть)	60
Листопад	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	63
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	63
«Ніколи не здаватися!» До 150-річчя від дня народження Вінстона Черчилля (уклад. Ю. Круть)	65
Грудень	
Міжнародні, всесвітні пам'ятні дні, свята	68
Ювілейні, знаменні і пам'ятні дати	68
Оліуш Коссак – патріарх родини живописців До 200-річчя від дня народження (уклад. В. Вовк)	71

Інформаційно-бібліографічне видання

Калейдоскоп знаменних дат на 2024 рік

Інформаційно-бібліографічні матеріали

Укладачки: Світлана Євгеніївна Бадрук,
Валентина Іванівна Вовк, Юлія Вікторівна Круть
Редакторки: Н. Лінкевич, І. Новоселецька
Комп'ютерна верстка І. Болесевич
Обкладинка Т. Топчій

Підписано до друку 03.07.2023. Зам. № 346. 75 стор. Тираж. 40 пр.
Державна бібліотека України для юнацтва
Просп. Голосіївський, 122/1, м. Київ, 03127
<http://www.4uth.gov.ua>